

Dotazník významu

V tomto dotazníku je seznam slov. Vaším úkolem je vyjádřit význam každého slova. Představte si někoho (můžete si vybrat libovolnou osobu, kterou znáte), kdo nezná význam daného slova, ale rozumí jazyku a dalším formám projevu jako jsou kresby a gesta. Vysvětlete prosím této osobě význam každého slova – jak všeobecně přijímaný význam (co znamená obecně), tak význam osobní (co znamená pro vás osobně).

Můžete používat jakékoli způsoby komunikace, jaké považujete za adekvátní – slova, kresby, popisy kreseb, pohybů atd. Hlavní je, aby se druhý člověk naučil, co každé slovo znamená obecně a pro vás osobně.

Nepoužívejte prosím překlady do jiných jazyků a nepište pouhé asociace, ale snažte se vyjádřit významy – jak obecné, tak osobní.

1. vytvořit

2. ulice

3. život

4. bicykl (jízdní kolo)

5. pocit

6. vzít

7. přátelství

8. umění

9. zavraždit

10. moře (oceán)

11. telefon

Významové proměnné

Významové dimenze

Dim 1 Kontextové vymezení (umístění)

Nadřazený systém položek nebo vztahů, ke kterému referent náleží nebo jehož tvoří část, nebo pojem nebo abstraktní nadřazená třída, jejímž členem je. Zasazení referentu do nějakého konkrétního systému nebo jeho klasifikace do nějaké abstraktní třídy často obsahuje klasifikování a pojmenování, např. *oko*, „část těla, orgán“; *jít*, „slovo, sloveso, pohyb“; *Marie*, „dívka, žena“; *Geneze*, „kniha Bible“; *Bůh*, „patří k náboženství“.

Dim 2a Zařazení do třídy: Třídy, členové

Dim 2b Zařazení do třídy: Části

Dim 2a + b Zařazení do třídy

Členové třídy, kterou referent označuje nebo pro kterou může sloužit jako označení nebo nadřazený pojem, nebo položky a části, které referent obsahuje. Je možné rozlišovat mezi dvěma poddimenzemi: zařazení do třídy v obecnějším smyslu (tj. členové třídy, kterou referent označuje; Dim 2a) a v konkrétnějším smyslu (tj. konstituující části objektu nebo prvky, které objekt tvoří; Dim 2b). Příklady mohou být *tělo*, „hlava, ramena, nohy“ atd. (Dim 2b); *den*, „pondělí, úterý“ atd. (Dim 2a); *obojživelník*, „žáby, čolci a mloci“ (Dim 2a); *umění*, „kresby, hudba, film a tanec“ (Dim 2a); *kniha*, „Asimovova sci-fi, tezaurus“ (Dim 2a); *dům*, „dveře, zdi, podlahy“ (Dim 2b); *moudrost*, „znalosti a schopnost uvažovat“ (Dim 2b).

Dim 3 Funkce, účel a role

Použití, do kterého se referent obvykle dostává nebo obvyklá aktivita (nebo aktivity), které dělá nebo které mohou být dělány s ním a které naznačují jeho použití více nepřímo, např. *hodinky*, „ukazují čas“; *a*, „spojuje dvě fráze“; *manželství*, „slouží uspokojování základních lidských potřeb, nepřátelství ne méně než sexuality“; *jedení*, „pomáhá zůstat naživu“.

Dim 4a Akce a potenciality akce (referent koná)

Dim 4b Akce a potenciality akce (konáno s referentem)

Dim 4a + b Akce a potenciality akce

Akce, které referent provádí nebo může provádět, nebo akce, které druzí mohou dělat s ním nebo jemu, a které nepředstavují referentovu funkci, účel nebo roli. Aktivní akce nebo potenciality akce (Dim 4a) lze odlišit od pasivních akcí neo potencialit akcí (Dim 4b). Např. *člověk*, „pohybuje se, dýchá, konzumuje, rozmnožuje se a zabíjí“ (Dim 4a); *stůl*, „dá se složit“ (Dim 4b); *kočka*, „leze po stromech“ (Dim 4a) a „můžete ji krmit“ (Dim 4b).

Dim 5 Způsob výskytu a činnosti

Stadia, procesy, děje, nástroje, prostředky, orgány atd., které tvoří činnost nebo manifestaci referentu nebo které jsou součástí jeho výskytu; způsob, jakým referent skutečně vzniká, funguje nebo je realizován, např. *jedení*, „dělá se nožem, vidličkou a lžící“; *jít*, „nejprve zvednete jednu nohu ze země a položíte druhou na špičku, pak posunete první dále dopředu atd.“; *oheň*, „lze ho vytvořit sirkou“; *demokracie*, „kandidáti jsou voleni na schůzi“ atd.

Dim 6 Příčiny a předchůdci

Příčiny (např. fyzické, fyziologické, chemické nebo sociální) referentu; nutné a/nebo dostačující podmínky referentovy existence, výskytu nebo fungování; předchůdci jakékoli povahy a řádu předcházející referent víceméně bezprostředně, které jsou nějakým způsobem přímo nebo nepřímo součástí (např. přírodním zákonem, zákonným působením nebo náhodným předchozím výskytem) vyvolání referentu nebo umožnění jeho výskytu; důvody, smysl existence nebo motivy referentovy existence, výskytu nebo fungování. Příklady mohou být *jedení*, „kvůli hladu“; *hněv*, „je vyvolán vzpomínkou na to, jak tě urazil tvůj šéf“; *děšť*, „prší proto, že se voda vypařuje z oceánů“; *válka*, „dochází k ní z ekonomických a politických důvodů“.

Dim 7 Důsledky a výsledky

Důsledky, výsledky nebo efekty, jakékoli povahy a řádu, které se odvozují přímo nebo nepřímo jakýmkoli způsobem (např. úmyslně, záměrně nebo přírodním zákonem nebo legálním působením) z referentovy existence, výskytu nebo fungování nebo které se dokonce pouze vyskytují po výskytu referentu. Příklady *válka*, „mnoho mrtvých a mnoho zkázy“; *unaven*, „někdo jde do postele“; *lásky*, „smutek z odloučení“; *proč*, „po jeho položení často dostanete odpověď“.

Dim 8a Oblast použití (subjekt referentu)

Dim 8b Oblast použití (objekt referentu)

Dim 8a + b Oblast použití

Položky (např. lidé, předměty, stavy nebo události), na které se referent používá nebo může používat; položky, se kterými interaguje nebo které jím jsou ovlivněny; v lingvistických pojmech entity, které lze přiřadit referentu jako podměty nebo předměty (přímé nebo nepřímé) při odpovídání na otázky jako „Kdo (co) to dělá (dělal)?“, „Komu (čemu) lze referent přiřadit?“, „O kom (čem) se to dá předpovídat?“, „S kým (čím) nebo vzhledem ke komu (čemu) se to dělá?“, „Koho (čeho) se to týká?“ a „Kdo (co) to používá?“ Když je referent sloveso, významové hodnoty této dimenze lze charakterizovat gramaticky jako upřesňující, na jedné straně, původce děje nebo představitele nebo „zažívajícího“ (Chafe, 1970) akce, nebo na druhé straně agentivní, dativní, objektivní (Fillmore, 1968) nebo benefaktivní (Platt, 1971) případy role „pacienta“ (Chafe, 1970), což je osoba nebo věc ovlivněná akcí nebo chovající se jako její příjemce. Když je referentem nějaká vlastnost, významové proměnné upřesňují substantivum nebo modifikovanou entitu sestávající ze substantiva a modifikátorů. Lze rozlišovat mezi významovými hodnotami sloužícími jako podmět referentu (Dim 8a) a těmi, které slouží jako přímé nebo nepřímé předměty (Dim 8b). Příklady *sex*, „prováděn s osobami jiného nebo stejného pohlaví, vzácně se zvířaty“ (Dim 8b); *krásný*, „týká se žen a počasí“ (Dim 8a); *jíst*, „ovoce, maso“ (Dim 8b), „všechna živá stvoření to dělají“ (Dim 8a).

Dim 9 Materiál referentu

Materiál, ze kterého referent je nebo může být udělán nebo ze kterého se skládá, např. *stůl*, „je vyroben ze dřevěného, kovového a někdy plastového materiálu“; *moře*, „skládá se z vody nebo z atomů kyslíku a vodíku“; *sen*, „nemá žádnou látku“.

Dim 10 Struktura

Vzájemné vztahy mezi částmi nebo prvky referentu; umístění nebo poloha prvků vzhledem k sobě navzájem nebo vzhledem k obecnějšímu systému reprezentace; organizace materiálu, procesů nebo dalších tvořících proměnných nebo systémových proměnných (abstraktních nebo konkrétních) na viditelné nebo molární úrovni nebo na jakékoli submolární úrovni. Případy mohou být *impérium*, „jako pyramida s vládcem na vrcholu, postavami následovníků kolem něho, následovnickými státy ještě níže a lidmi všude na nejníže úrovni“; *plyn*, „neuspořádaná masa molekul“; *svět*, „dezorganizovaný

nestrukturovaný systém"; *auto*, „motor vpředu nebo vzadu spojený s benzínovou nádrží a dvěma páry kol“.

Dim 11 Stav a potenciální změny stavu

Aktuální, potenciální nebo možný stav (stav) referentu v jakémkoli časovém bodu a změny, které mohou nastat v jeho stavu za stanovených nebo nestanovených podmínek, např. *voda*, „vypařuje se v horku, mrzne v mrazu, ale nelze ji rozbít“; *bůh*, „existuje“; *člověk*, „může být silný nebo slabý, zdravý nebo nemocný, živý nebo mrtvý“; *Marie*, „slabá a závislá“; *jít*, „objevuje se v různých podobách jako *jdoucí*, *jde* a *šel*“.

Dim 12 Váha a hmota

Váha nebo hmota referentu, vyjádřená ve standardních jednotkách měření nebo v pojmech odhadů (např. váhy nebo inercie), absolutních nebo relativních, např. *nemluvně*, „může vážit 6-7 liber“; *kámen*, „je těžký“.

Dim 13 Velikost a dimenzionalita

Velikost referentu ve standardních jednotkách měření nebo v pojmech odhadů, absolutních nebo relativních; počet referentových dimenzí. Příklady *atom*, „je menší než molekula“; *Země*, „její průměr je přibližně 12 750 kilometrů“; *dům*, „má tři rozměry“, strom, „je vysoký a někdy velmi široký“.

Dim 14 Kvantita a množství

Kvantita, počet nebo četnost výskytu referentu vyjádřená ve standardních jednotkách měření nebo pomocí odhadů, absolutních nebo relativních. Příklady *svět*, „existuje jenom jeden svého druhu“; *lidská bytost*, „má méně jedinců než virus“.

Dim 15 Vlastnosti polohy

Místo, adresa nebo oblast, ve které referent existuje, vyskytuje se, žije, funguje, je umístěn, nalézá se atd., vyjádřeno ve standardních jednotkách měření nebo pomocí odhadů, vzhledem k jiným objektům nebo událostem nebo v pojmech nějakého standardního referenčního systému. Příklady *Rockefellerovo centrum*, „na Manhattanu“; *já*, „tady“; *slunce*, „je umístěno v postranní větvi naší galaxie“; *oranžová*, „je umístěna mezi žlutou a červenou na barevném kruhu“; *jídlo*, „v lednici nebo v supermarketu“; *blížící se*, „pohybující se směrem k posluchači“.

Dim 16 Časové vlastnosti

Čas, ve kterém referent existuje nebo existoval; referentův věk; trvání, časovost, trvanlivost, spojitost nebo jiné časové vlastnosti referentova výskytu nebo fungování vyjádřené ve standardních jednotkách měření nebo pomocí odhadů, absolutních nebo relativních. Příklady *Jan*, „5 let starý“; *štěstí*, „trvá sekundy nebo minuty“; *večírek*, „jeden byl minulý pátek“.

Dim 17a Vlastnictví (referentu)

Dim 17b Příslušnost (referentu)

Dim 17a + b Vlastnictví a příslušnost

Aktuální nebo potenciální vlastnictví referentu stejně jako to, komu (nebo čemu) referent patří nebo může patřit. Vlastnictví (tj. co patří referentu; Dim 17a) a příslušnost (tj. komu nebo čemu referent patří; Dim 17b) lze rozlišovat jako subdimenze, např. *dům*, „patří majiteli nebo nájemci“ (Dim 17b); *kočka*, „mám jednu“ (Dim 17b); *pan B.*, „je bohatý, má několik domů“ (Dim 17a).

Dim 18

Vývoj (rozvoj)

Ontogenetický nebo fylogenetický vývoj referentu v delších časových obdobích v minulosti, včetně referentovy osobní historie, původu, fyzického vývoje nebo historických předchůdců; způsob, jakým byl vyroben nebo formován do své současné podoby; jak se stal tím, čím je nyní; a jeho očekávaný nebo obvyklý nebo možný vývoj v budoucnu. Příklady *nevěsta*, „nejprve byla nemluvnětem, pak živým teenagerem, pak zasněnou dívkou a teď dostává prsten“; *kupování*, „je to moderní verze výměny a bude v budoucnu nahrazena uspořádáním, ve kterém každý prostě vezme ze společných zásob to, co potřebuje“.

Dim 19a   Sensorické kvality (charakterizující referent)

Dim 19b   Sensorické kvality (referent může vnímat)

Dim 19a + b   Sensorické kvality

Upřesnění Dim 19a, Dim 19b a Dim 19a + b: 0, vizuální; 1, barva a jas; 2, forma a tvar; 3, auditivní vjemy; 4, taktilita; 5, chuťové vjemy; 6, teplota; 7, pachové vjemy; 8, vnitřní vjemy (vč. bolesti); 9, průhlednost; 10, tlak a pružnost (nebo pevnost); 11, vlhkost

Sensorické kvality, které charakterizují referent, tzn. ty, které jiní vnímají na referentu a které zažívá nebo může zažívat referent. Vjemy vyvolané v druhých referentem (Dim 19a) a ty zažívané referentem (Dim 19b) lze rozeznávat jako subdimenze. Další rozdělení vjemů obou druhů jsou vizuální vjemy (např. *stůl*, „lze vidět“); barva jas (včetně odstínu a sytosti, např. *nebe*, „modré nebo šedé“); forma a tvar (např. *pero*, „dlouhé a špičaté“); zvukové vjemy (včetně tónu a tónu); taktilní vjemy (např. *hedvábí*, „hladké“; *trn*, „špičatý“); chuť; teplota (např. „studený“, „teplý“, „32°C“); pach a vůně; vnitřní vjemy (např. „bolest“, „bolesti“, „nausea“, „pocity pálení“, „závratě“, „tepová frekvence“, „obtíže s dýcháním“, „vzrušení“); průhlednost; tlak a pružnost (včetně pevnosti); a vlhkost (např. „suchý“, „mokrý“, „vlhký“). Příklady *nůž*, „má protáhlý tvar, jeho čepel je hladká, chladná na dotek a pokud je čistá, nemá žádný pach“ (Dim 19a); *zárodek*, „nevnímá barvy a tvary, ale má pravděpodobně auditivní, kinestetické a teplotní vjemy“ (Dim 19b).

Dim 20a   Pocity a emoce (vyvolané referentem)

Dim 20b   Pocity a emoce (zažívané referentem)

Dim 20a + b   Pocity a emoce

Pocity, emoce a nálady, které referent vyvolává nebo může vyvolávat v druhých, a ty, které referent zažívá nebo může zažívat. Pocity vyvolávané v druhých (Dim 20a) a zažívané referentem (Dim 20b) lze rozlišovat jako subdimenze, např. *zkouška*, „většina lidí ji nenávidí“ (Dim 20a); *nestvůra*, „straší děti“ (Dim 20a) a „pravděpodobně se těší z toho, jak vyděšené jsou“ (Dim 20b); *mír*, „můžete v něj jenom doufat“ (Dim 20a).

Dim 21a   Úsudky a hodnocení (týkající se referentu, o referentu nebo vyvolané referentem)

Dim 21b   Úsudky a hodnocení (zastávané referentem)

Dim 21a + b   Úsudky a hodnocení

Úsudky, názory, přesvědčení, postoje, hodnoty a hodnocení ostatních zastávané vzhledem k referentu a ty, které může zastávat sám referent. Vyvolané referentem v druhých (Dim 21a) a zastávané referentem (Dim 21b) lze rozlišit jako dvě subdimenze, např. *zákon*, „většina z nich je špatná a nespravedlivá a zbytek je zbytečný“ (Dim 21a); *pan X*, „věří v psychologii a UFO“ (Dim 21b); *ale*, „jediná nepostradatelná součást komunikace“.

Dim 22a	Kognitivní kvality a akce (vzhledem k referentu nebo vyvolané referentem)
Dim 22b	Kognitivní kvality a akce (referentu)
Dim 22a + b	Kognitivní kvality a akce

Kognitivní kvality (např. „chytrý“, „vtipný“, „hloupý“, „IQ“) a akce (např. „myšlení“, „vybavování“, „představování ve fantazii“) vyvolávané referentem v druhých (např. „vyvolávající fantazie“, „připomínající“, „přesvědčující“) a charakterizující referent samotný. Vyvolané kognitivní kvality a akce (Dim 22a) a charakteristické nebo vlastní referentu (Dim 22b) lze rozlišit jako subdimenze, např. *ulice*, „vyvolává ve mně přemýšlení a denní snění“ (Dim 22a); *dr. Z*, „je celkově hloupý, ale má dobrou paměť“ (Dim 22b).

Zjišťuje se:

Počet různých významových dimenzí

Podíl významových hodnot na významovou dimenzi

Obecné poznámky o významových dimenzích

První poznámka se týká úplnosti významového systému. Některé z 22 významových dimenzí se podobají definicím významu navrženým jinými badateli. Např. dimenze „Akce“ (Dim 4) se podobá behavioristické definici (např. Skinner, 1957); dimenze „Důsledky a výsledky“ (Dim 7) se podobá definici významu naznačenou Pavlovem (1927); dimenze „Způsob výskytu a činnosti“ (Dim 5) se podobá operacionální definici významu (Bridgeman, 1927); dimenze „Funkce, účel nebo role“ (Dim 3) se podobá Wittgensteinově důrazu (1953) na „použití“ jako jádro významu; a dimenze „Úsudky a hodnocení“ (Dim 21) se podobá významovému faktoru „Hodnocení“ identifikovaným Osgoodem, Sucim a Tannenbaumem (1958), kdežto významové dimenze „Stav“ (Dim 11) a „Akce“ (Dim 4) se podobají faktorům „Potence“ a „Aktivita“, definovaným těmito autory.

Existují ale hlavní rozdíly mezi těmito přístupy a naším, a první z nich se týká materiálu, ze kterého je význam vytvořen. Zatímco ostatní přístupy typicky předpokládají, že význam je skutečně tvořen akcemi, emocemi atd., náš přístup zdůrazňuje, že význam je kognitivní obsah, tzn. reprezentace akcí, emocí atd. Za druhé, co se týká úplnosti, jiné přístupy limitují význam na to, čemu říkáme jedna, dvě nebo tři významové dimenze, kdežto náš přístup je v principu a metodě úplnější (zvláště z hlediska dalších sad významových proměnných). Větší úplnost našeho systému ale není způsobena eklekticismem, ale aplikací základnější koncepce významu, která umožnila odvození dalších „definic“ jako parciálních aspektů významu.

Druhá poznámka se týká vztahů mezi významovými dimenzemi. Pořadí, ve kterém je 22 dimenzí prezentováno výše, je náhodné. Ale někdy může být důležité uvažovat významové dimenze z hlediska vzájemných vztahů (např. viz Studii 14 v kap. 9).

Cirkulární model významových dimenzí prezentovaný na obr. 1 je struktura nazývaná radex (Schlesinger a Guttman, 1969; Kreitler a Kreitler, 1989a). Ukazuje dvě charakteristiky významových dimenzí: (1) proximitu, kterou představuje umístění na obvodu kruhu, a (2) obecnost nebo specifickou významových hodnot v rámci každé významové dimenze, které jsou zobrazeny podél poloměrů kruhu. Proximita je tématem této poznámky (obecností se zbývá třetí poznámkou).

Cirkulární model ukazuje, že významové dimenze se liší v míře své proximity. Dimenze nejbližší sobě navzájem jsou na sousedních pozicích na obvodu kruhu; nejvzdálenější jsou umístěny na opačných místech obvodu kruhu, 180° od sebe. Pořadí proximity je založeno na čtyřech nezávislých zdrojích informací, které poskytly většinou překrývající se výsledky (Kreitler a Kreitler, 1985b):

1. Obsahové analýzy významových komunikací ukázaly, že významové hodnoty někdy sdílely charakteristiky dvou významových dimenzí; např. významová hodnota „nudný“ týkající se filmu jako referentu sdílí charakteristiky „Pocitů a emocí“ (Dim 20a) a „Úsudků a hodnocení“ (Dim 21a). Na obr. 1 jsou takové dimenze umístěny na vedlejších pozicích.

2. Korelace mezi významovými dimenzemi přes osoby ukázaly, že některé významové dimenze byly blíže korelované než jiné. Na obr. 1 jsou takové významové dimenze umístěné blíže sobě navzájem než jiné dimenze, které jsou méně korelované. Dimenze zjištěné faktorovou analýzou jako diametrálně odlišné byly na obr. 1 umístěny na koncových bodech hvězdicovitých os, zejména „Kontextové vymezení“ (Dim 1) a „Sensorické kvality“ (Dim 19) nebo „Akce“ (Dim 4) a „Pocity a emoce“ (Dim 20).

3. Studie vývoje významu ukázaly, že v některých případech diferenciaci mezi dvěma dimenzemi nastupuje později než mezi jinými dimenzemi; např. čtyřleté děti těžko rozlišují mezi „Funkcí“, „Důsledky“ a „Akce“, které jsou vzájemně blízko na obr. 1, ale již dobře rozlišují mezi např. „Akce“ a „Pocity a emoce“, které jsou na obr. 1 umístěny ve větší vzdálenosti.

4. Několik empirických studií kognitivních funkcí založených na hypotézách používajících relativní proximity významových dimenzí vzhledem ke kruhu na obr. 1 vedlo k výsledkům, které plně potvrdily hypotézy a které tak dále podpořily kruhový model (Kreitler a Kreitler, 1986b, 1987e, 1988c; Kreitler, Drechsler a Kreitler, 1988).

Třetí obecná poznámka se týká úrovně abstrakce významových dimenzí. V některých případech (např. Dim 21 a Dim 22) jsou uvedeny subdimenze. Subdimenze jsou skupiny významových hodnot sdílejících některé společné obsahové charakteristiky navíc k charakteristikám významové dimenze sdíleným všemi významovými hodnotami zařazenými pod touto dimenzí. Uvedené subdimenze byly definovány na základě vývojových studií (Kreitler a Kreitler, 1987c, e), které ukázaly, že subdimenze byly původně používány jako odlišné dimenze a byly pouze postupně integrovány do společné kategorie. Ale zmínili jsme subdimenze, pouze když poskytovaly více informací než integrovaná dimenze. To samé platí o dalším dělení dimenze „Sensorické kvality“. Je evidentní, že existuje kontinuum snižující se obecnosti od názvu významové dimenze, přes subdimenze a skrz další dělení až k vysoce specifické významové hodnotě. Přes vztahy mezi úrovněmi každá úroveň přispívá jedinečným aspektem k charakterizaci významové hodnoty této úrovně, takže aplikace subdimenzí (a/nebo dalšího dělení) nemůže nahradit aplikaci celé dimenze. Rozhodnutí uvažovat subdimenze a/nebo další dělení navíc k významové dimenzi samotné závisí na hypotézách konkrétní studie (viz také Kreitler a Kreitler, 1988b).

Čtvrtá a poslední poznámka se týká dynamických aspektů manifestací významových dimenzí. Významové dimenze lze chápat ne pouze jako obsahové kategorie, ale také jako myšlenkové procesy. Např. dimenze „Předchůdci a příčiny“ odpovídá procesům kauzálního myšlení, „Kontextové vymezení“ procesům klasifikace a kategorizace, „Důsledky a výsledky“ procesům dedukce a implikace atd. Ze statického hlediska lze významové dimenze považovat za kategorie pro kódování způsobu, jakým významová hodnota charakterizuje referent. Z dynamického hlediska jsou to strategie vyhledávání kognitivního obsahu a jeho formulace do významových hodnot vzhledem k odpovídajícímu pravidlu dimenze. Ale každá významová dimenze funguje také jako vybavovací strategie pro své vlastní dříve vytvořené významové hodnoty pro znovupřirazení původnímu referentu nebo přiřazení jinému referentu. Jak statictější tak dynamičtější koncepce významových dimenzí lze ve stejné oblasti zkoumání uplatňovat současně; použili jsme tento přístup v některých studiích uvedených v této knize (např. Studie 7, 11 a 12). V takových případech významová dimenze, které charakterizuje proces, se nazývá *hlavní významová dimenze*, zatímco významové dimenze charakterizující obsah vzhledem k tomu, jaký proces se používá, se nazývá *pomocná dimenze*. Např. kognitivní úkol vyžadující klasifikaci emočních podnětů lze charakterizovat pomocí „Kontextového vymezení“ jako hlavní dimenze a „Pocity a emoce“ jako dimenze pomocné.

Typy vztahu

TR 1a	Atributivní: Kvalita vůči substanti (Substantivní)
TR 1b	Atributivní: Akce vůči původci děje (Akční)
TR 1a + b	Atributivní

Významové hodnoty jsou ve vztahu k referentu přímo jako kvality, znaky, vlastnosti, události, akce nebo další charakteristiky. Dvě varianty jsou (1) substantivní vztah (TR 1a), ve kterém jsou významové proměnné prezentovány jako kvality nebo vlastnosti referentu, viděného jako konkrétní nebo abstraktní substanti (tj. statický vztah substance-kvalita), např. *kniha*, „je plná informací, má obal a je často na polici“, a (2) akční vztah (TR 1b), ve kterém jsou významové hodnoty prezentované jako charakteristiky nebo vlastnosti závislé na aktivitě referentu, viděného jako konkrétního nebo abstraktního původce děje nebo „činitele“ (tj. dynamičtější vztah činitele-akce), např. *kniha*, „poskytuje množství informací, je svázána obalem, položena na polici“.

TR 2a	Komparativní: Podobnost, identita
TR 2b	Komparativní: Rozdíl, kontrast
TR 2c	Komparativní: Komplementární
TR 2d	Komparativní: Relační
TR 2a + b + c + d	Komparativní

Významové hodnoty jsou ve vztahu k referentu nepřímo skrze jiný referent, který je typicky na úrovni obecnosti nebo abstraktnosti podobné s původním referentem, někdy dokonce bez vyjádření aktuálních významových hodnot. Čtyři varianty jsou (1) vztah podobnosti (TR 2a), který zahrnuje identitu nebo synonymii, ekvivalenci, shodu s něčím a podobnost v nějakém určeném neurčeném nebo naznačeném smyslu (např. izomorfismus nebo homomorfismus), např. *měsíc*, „jako země“; *dokonalost*, „jako štěstí, obojí je fikce“; (2) vztah nepodobnosti (TR 2b), který zahrnuje rozdíl, neshodu, kontradikci, kontrast, zvrát, inverzi a antonymii, např. *den*, „opak noci“; *dýchání*, „odlišné od spaní“; (3) vztah komplementarity (TR 2c), který obsahuje recipocitu, např. *přátelé*, „pomáhají si navzájem“; a (4) vztah relace (TR 2d), který obsahuje vyjádření významové hodnoty způsobem, který naznačuje nějakou jinou významovou hodnotu nebo referent soužící jako standard pro srovnání explicitně (tj. explicitně srovnávacími slovy jako *větší než* a *nejlepší*) nebo implicitně (tj. zdánlivě nesrovnávacími slovy jako vysoký a široký) (Bierwisch, 1967; Sapir, 1944), např. *New York*, „nejbláznivější a nejhluchnější město na světě“; *dálnice*, „širší a rušnější ulice než je běžné, obsahující více pruhů v každém směru“.

TR 3a	Dokládající příkladem-ilustrativní: Ilustrující příklad
TR 3b	Dokládající příkladem-ilustrativní: Ilustrující situace
TR 3c	Dokládající příkladem-ilustrativní: Ilustrující scéna
TR 3a + b + c	Dokládající příkladem-ilustrativní

Významové hodnoty jsou ve vztahu k referentu jako příklady. Tři varianty jsou (1) ilustrující případ (TR 3a), který prezentuje významovou hodnotu skrze objekt, událost, zvíře nebo osobu, kterým je přiřazena role referentu nebo nějakého aspektu referentu; např. *červená*, „je to barva těchto šatů“ (na šaty skutečně ukazuje); *zlo*, „válka“; *jestli*, „někdo může říct ‚jestli nepřijdeš, budu smutný‘“; (2) ilustrující situace (TR 3b), který prezentuje významovou hodnotu skrze představu situace, která je bohatší na detaily než ilustrující případ, může popisovat nějakou aktivitu a může dokonce naznačovat určité trvání, ale postrádá dynamiku a vývoj, např. *hraní*, „dítě sedí na podlaze a dělá něco s hračkami“; *mateřství*, „žena s nemluvnětem na rukou“; (3) ilustrující scéna (TR 3c), která prezentuje významovou hodnotu skrze rozvinutí situace nebo příběhu nebo řady událostí strukturovaných scénicko-dynamickým způsobem, s dynamikou a trváním, např. *agrese*, „děti si hrály na dvoře, pak se rozdělily do dvou skupin a hrály si na válku, bily se, a pak, když byly opravdu rozehřáté hrou, chytily kočku a umučily ji k smrti“.

TR 4a	Metaforický-symbolický: Interpretace
TR 4b	Metaforický-symbolický: Metafora (konvenční)
TR 4c	Metaforický-symbolický: Metafora
TR 4d	Metaforický-symbolický: Symbol
TR 4a + b + c + d	Metaforický-symbolický

Významové hodnoty jsou brány z oblastí, které zpravidla nepatří striktně ke konvenčním sférám konotace nebo denotace referentu, ale vztahují se k referentu metaforicky, skrze vztah s jiným referentem, většinou konkrétnějším nebo specifitějším než původní referent. Čtyři hlavní varianty jsou (1) vztah interpretace (TR 4a), který obsahuje prezentaci nějaké nekonvenční interpretace referentu vyjádřená v abstraktních pojmech, např. *šťěstí*, „to, co se nedá nejtít v ničem, co lze nalézt“; (2) konvenční metafora (TR 4b), která používá významovou hodnotu, která je sama metaforickým úslovím, např. *láska*, „mít zlomené srdce“; (3) vlastní metafora (TR 4c), která spočívá v prezentaci nějaké informace o referentu skrze relativně konkrétní případ, situaci nebo scénu, které zpravidla nepatří ke konvenčním sférám konotace nebo denotace referentu, např. *moudrost*, „jako chladný nápoj v horkém dni“; *láska*, „intenzivní záře světla“; (4) symbol – zvláštní typ složité metafory – který obsahuje několik znaků podobnosti mezi metaforickou představou a původním referentem, mezi kterými je aspoň jeden pár kontrastních znaků odrážejících problém řešený skrze metaforickou představu (Kreitler S., 1965; Kreitler a Kreitler, 1972c), např. *láska*, „je jako řeka, která se stále mění a obnovuje, ale přesto zůstává stále stejná“.

Počet různých TR

Mody významu

Lex	Lexikální modus (TR 1a+b + TR 2a+b+c+d)
Pers	Personální modus (TR 3a+b+c + TR 4a+b+c+d)

Mody významu obsahují (1) lexikální modus (*Lex*), ve kterém je lexikální nebo interpersonálně sdílený význam definován atributivním a komparativním typem vztahu, a (2) osobní modus (*Pers*), ve kterém je osobní nebo subjektivní význam definován pomocí ilustrujícího a metaforicko-symbolického typu vztahu.

Toto rozlišení je založeno na empirických zjištěních, která ukázala, že lexikální modus převažuje, když jsou lidé požádáni komunikovat interpersonálně sdílený konvenční význam, zatímco osobní modus převažuje, když jsou požádáni komunikovat subjektivní významy (Kreitler, Kreitler a Wanounou, 1988c). Typy vztahů definující mody určují další charakteristiky, ve kterých se mody liší, např. konkrétnost, *imaginal* charakter, rozsah osobních odkazů a vzájemnou závislost mezi významovými hodnotami. Rozlišení se podobá v některých ohledech rozlišením mezi socializovanými a egocentrickými významy (Piaget, 1948), vnějšími a vnitřními významy (Vygotskij, 1962), symbolickými a emotivními významy (Ogden a Richards, 1949); lexikalizovaným významem a smyslem (Werner a Kaplan, 1963); nebo znaky a symboly (Cassirer, 1953; Jung, 1964). Takže ze statického hlediska mody určují, zda významová hodnota charakterizuje referent konvenčně (lexikální modus) nebo nekonvenčně (osobní modus). Z dynamického hlediska jsou to strategie pro výběr významových hodnot a do menší míry mohou spoluurčovat výběr významových dimenzí a typů vztahu, např. osobní modus vybírá metaforický typ vztahu.

Formy vztahu

FR 1	Pozitivní (aserce)
------	--------------------

Významová hodnota pozitivně odkazuje k referentu, např. *stůl*, „kus nábytku“.

FR 2   Negativní (popření)

Významová hodnota je ve vztahu k referentu negativně, např. *jóga*, „není náboženství“.

FR 3   Směs pozitivního a negativního (nebo pozitivní restriktivní, např. někdy, do jisté míry)

Pozitivní vztah významové hodnoty k referentu je omezen co do rozsahu, četnosti, okolností, intenzity atd., např. *jablko*, „někdy červené“; *zima*, „může být studená“.

FR 4   Konjunktivní (oba ... to a to)

Aspoň dvě vyjádřené významové hodnoty platí o referentu společně, např. *domov*, „kde žiješ a cítíš se dobře“.

FR 5   Disjunktivní (bud'/nebo)

Z vyjádřených významových hodnot platí o referentu pouze jedna, ale ne obě (tj. disjunkce je výlučná), aspoň ne bez dalších omezení času, místa atd., např. *nemluvně*, „je buď vzhůru nebo spí“.

FR 6   Závazný

Významová hodnota je ve vztahu k referentu bezpodmínečně (trochu na způsob deontologické logiky), např. *zákon*, „musí být uposlechnut“.

FR 7   Dvojitě negativní (ani/ani)

Obě z aspoň dvou vyjádřených významových hodnot jsou společně v negativním vztahu k referentu, např. *štěstí*, „ani neexistuje, ani by se o něj nemělo usilovat“.

FR 8   Kombinovaný pozitivní a negativní (ne to, ale to)

Ze dvou současně vyjádřených významových hodnot platí jedna pozitivně, zatímco druhá, ne nutně kontrastní, platí negativně, např. *slunce*, „je to středně velká, ale ne stará hvězda“.

FR_{poz.}   Pozitivní formy vztahu (FR 1 + FR 3 + FR 4 + FR 5 + FR 6)

FR_{neg.}   Negativní formy vztahu (FR 2 + FR 7)

Počet různých FR

Posuny v referentu

SR 1   Aktuální referent je identický s prezentovaným referentem

Např. prezentovaný referent je *auto* a skutečný referent osoby je *auto*.

SR 2   Aktuální referent je negace (nebo opak) prezentovaného referentu

Např. prezentovaný referent je *láska*, ale osoba odpovídá na *nenávisť*.

SR 3 Aktuální referent je část prezentovaného referentu

Např. prezentovaný referent je *auto* a aktuální referent je *blatníky* nebo *Volvo*.

SR 4 Referent je celek nebo část předchozí významové hodnoty

Např. prezentovaný referent je *TV* a odpověď je „přístroj, který ukazuje filmy pro zábavu“. V této odpovědi „ukazuje filmy“ je jak významová hodnota *přístroje* a referent *zábavy*.

SR 5 Aktuální referent je prezentovaný referent kombinovaný s předchozí významovou hodnotou

Např. prezentovaný referent je *ponorka* a první odpověď je „může být žlutá“. V další odpovědi může být skutečný referent *žlutá ponorka*.

SR 6 Referent je kombinací několika předchozích významových hodnot

Např. prezentovaný referent je *jíst* a odpověď je „můžete jíst chleba, špagety, rohlíky; všechny tyto uhlovodany způsobí, že ztloustnete“. V této odpovědi je *všechny tyto uhlovodany* referent používající kombinaci tří předchozích významových hodnot (tj. chleba, špagety, rohlík).

SR 7 Aktuální referent je ve vztahu k prezentovanému nebo předchozímu referentu pouze nějakou asociací

Např. prezentovaný referent je *domov* a aktuální referent je *moje kočky*; pravděpodobně z důvodu asociace, že kočky jsou doma.

SR 8 Aktuální referent je gramatickou obměnou prezentovaného referentu

To se může stát, když je prezentovaný referent slovo a variace obsahují posuny v částech řeči, tzn. přes kategorie substantiva, slovesa, adjektiva, příslovce, rodu, čísla (jednotného nebo množného), časů, skloňování atd.; např. prezentovaný referent je *jíst* a skutečný může být *jedl*, *jedení* nebo *byl sněden*.

SR 9 Aktuální referent je prezentovaný referent braný jako název

To se může stát, když je prezentovaný referent slovo nebo nějaký konvenční znak a obsahuje posun od obsahů označených názvem směrem k charakteristikám názvu samotného (např. jeho prvkům, zvuku nebo barvě, nebo etymologickým znakům).

SR 10 Aktuální referent není v žádném jasném vztahu k prezentovanému ani předchozímu referentu

To je vztah ani vysvětlený ani naznačený dostupnými informacemi, může představovat náhlý skok (krátké spojení) z jedné sféry do druhé, nebo se může odvozovat od neuvedeného řetězce asociací; např. prezentovaný referent *ulice* a osoba odpovídá na *pero*.

SR_{near} Relativně malé posuny v referentu (SR 1 + SR 3 + SR 4 + SR 5 + SR 6 + SR 8)

SR_{far} Relativně velké posuny v referentu (SR 9 + SR 7 + SR 2 + SR 10)

Počet různých SR
Počet významových hodnot

Pozn.: V zájmu stručnosti jsou názvy často zkracovány

Obecné instrukce ke kódování významového dotazníku

Kódování významového dotazníku spočívá v analyzování, v pojmech významového systému, odpovědi osoby uvedených jako komunikace významů prezentovaných podnětů. Pro kódování je nejprve nutné identifikovat významové jednotky v odpovědi osoby. Odpověď na podnět může obsahovat jednu nebo více významových jednotek. Významová jednotka se skládá z referentu a významové hodnoty. Např. pokud je podnět *Ulice* a odpověď je „Je to pro auta“, máme jednu významovou jednotku (tj. *ulice* – je to pro auta); když je odpověď „Je to široké a má to dva pruhy“, jsou zde dvě významové jednotky: (1) *ulice* – je to široké; a (2) *ulice* – má dva pruhy.

Rozdělení odpovědi na významové jednotky se provádí určením (1) referentu a (2) významové hodnoty, tzn. informace poskytnuté o tomto referentu. Referent je podnět nebo výraz jemu nejbližší obsahem a formou. Kodér ho může určit tak, že se zeptá sám sebe: „O čem zde osoba mluví nebo píše?“ Např. když je podnět Život a odpověď „Žít je nejnádhernější věc“, pak je referent *žít*, protože je nejbližší podnětu v obsahu a formě. Pokud je podnět *život* a odpověď „Miluji život“, referent je *život*, protože je identický s podnětem, a nikoli *já*, který je spíše syntaktický podmět věty.

Významovou hodnotu lze nejlépe identifikovat pomocí otázky „Co nám osoba říká o referentu?“ Odpověď by měla upřesnit informaci, která odkazuje k referentu a která je homogenní. Např. když je podnět *bicykl* a odpověď „Má dvě kola a sedlo a může tě daleko odvézt“, jsou zde tři významové jednotky: první se skládá z *bicyklu* jako referentu a „má dvě kola“ jako významové hodnoty; druhý má bicykl jako referent a „(má) sedlo“ jako významovou hodnotu; a třetí se skládá z *bicyklu* jako referentu a „může tě daleko odvézt“ jako významové hodnoty.

Existují čtyři hlavní pravidla pro kódování významových odpovědí. První je to, že se kóduje odpověď, jak byla prezentovaná osobou, co nejbližší jejímu doslovnému významu, bez interpretace zamýšleného, skrytého nebo implicitního významu. Takže pokud odpověď na podnět *spravedlnost* je „nikde“, kódování by mělo reflektovat fakt, že významová hodnota je podél dimenze „Vlastnosti polohy“ a ne „Úsudky a hodnocení“ nebo „Stav“.

Druhé pravidlo je, že při kódování je nutné ignorovat skutečnost prezentovaných obsahů. Takže bez ohledu na to, zda osoba na podnět *slunce* odpovídá „modré“ nebo „žluté“, významová hodnota se kóduje na dimenzi „Senzorické kvality“.

Třetí pravidlo je, že prostředky vyjádření jsou pro kódování irelevantní. Stejný obsah lze vyjádřit verbálně nebo graficky (kresbou), nebo pomocí popisu kresby atd.

Čtvrté pravidlo je, že každá významová jednotka získává pouze jeden kód v každé ze čtyř množin významových proměnných, tzn. jeden kód pro proměnné posunu v referentu, jeden pro významové dimenze, jeden pro typy vztahu a jeden pro formy vztahu. Lze také přidat kód pro formy vyjádření (které mohou být verbální, grafické, jak verbální tak grafické, popisy kreseb, ukazování nebo míření, popisy pohybů nebo pantomimy atd.), ale jsou pouze volitelné a nejsou součástí významového profilu.

Z důvodů praktičnosti jsou kódy uspořádány do tabulky. Standardní tabulka používaná pro kódování významových odpovědí je uvedena na konci této části. Kódování lze provádět ručně nebo přímo v počítači. Takže kódování významové

jednotky znamená umístění jednoho kódu do každého sloupce tabulky. Plné kódování významové jednotky představuje každá řádka tabulky.

Kód umístěný v každém sloupci by měl odkazovat k jedné významové proměnné příslušející k tomuto sloupci; tzn. do sloupce nadepsaného „Významové dimenze“ by měl kodér umístit kód představující jednu z významových dimenzí; do sloupce nadepsaného „Typy vztahu“ by měl kodér umístit kód představující jeden z typů vztahu; atd. Významové proměnné používané v kódování jsou uvedeny výše. Z uvedených používá kódování pouze jednoduché proměnné a ne součty jednoduchých. Takže ve významových dimenzích se používají Dim 2a a Dim 2b, Dim 4a a Dim 4b, ale ne Dim 2a+b nebo Dim 4a+b; v typech vztahu se používají TR 1a nebo TR 1b, ale ne TR 1a+b, nebo TR 2a+b+c+d nebo mody významu; ve formách vztahu se používají FR 1 nebo FR 8, ale ne sumy FR_{pos} nebo FR_{neg} ; a v posunech referentu se používají SR 1 až SR 10, ale ne sumy SR_{near} nebo SR_{far} (co se týká výpočtu sum, viz poslední odstavec této části). Aby se zjednodušilo počítání a sumace, je vhodné používat kódy namísto popisných názvů významových proměnných.

Každá odpověď daná osobou je kódována kromě těch poznámek, které odkazují k samotnému procesu stanovení významu, jako „Shledávám obtížným vymyslet, co mám říct“, „Nejsem si jist, jestli mám pravdu“, „To byla velmi osobní odpověď“ nebo „Miluji tento dotazník“. Odpověď, která tvoří přesné opakování předchozí odpovědi (a také dostává přesně stejné kódování ve všech sloupcích), není kódována dvakrát.

Jak bylo uvedeno, kódování každé významové jednotky spočívá v přiřazení jednoho kódu v každé množině významových proměnných (neboli umístění jednoho kódu do každé buňky kódovací tabulky). Ale někdy kodér – vždy nezkušený – může mít pocit, že pro kódování jedné významové proměnné by se mělo použít více významových proměnných. Mohou pro to být tři důvody. Jeden důvod je ten, že významová jednotka ve skutečnosti obsahuje dvě významové hodnoty v řadě, které byly nějak spojeny nebo usouvztažněny kodérem. V takových případech je řešením rozdělit to, co se jevílo jako jedna významová jednotka, do dvou jednotek. Např. na podnět *oceán* je odpověď „hluboký, nebezpečný“. Dvě slova *hluboký* a *nebezpečný* se mohou zdát nezkušenému kodérovi jako vyjadřující jeden význam, a tedy tvořící jedinou odpověď. Může se zajímat o to, jestli je kódovat na významové dimenzi „Velikost a dimenzionalita“ nebo „Úsudky a hodnocení“.

Druhý důvod pro dojem, že dvě významové proměnné mohou být nutné pro kódování jedné významové jednotky, spočívá v tom, že dvě významové hodnoty neodkazují ke stejnému referentu. Např. když je podnět *počítač* a odpověď „Je používán mnoha lidmi k psaní, nezkušení kodéři mohou mít pochybnosti, jestli odpověď kódovat na významové dimenzi „Funkce“ nebo „Oblast použití“. Zde máme opět dvě významové jednotky: jedna má *počítač* jako referent a „používán k psaní“ jako významovou proměnnou, kódovanou na dimenzi „Funkce“; druhá má *používán k psaní* jako referent a „mnoha lidmi“ jako významovou proměnnou, kódovanou na dimenzi „Oblast použití“. Dále je možné zde rozplést třetí významovou jednotku, jejíž referent je *lidé* a významová hodnota „mnoho“, kódovaná na významové dimenzi „Kvantita a množství“. Referent druhé významové jednotky (tzn. *používán k psaní*) je referent druhého řádu, na rozdíl od referentu *počítač*, kterému se říká referent prvního řádu, protože je identický s prezentovaným podnětem. Podle stejné logiky je referent *lidé* ve třetí významové jednotce referentem třetího řádu. Mimochodem

referenti druhého a třetího řádu jsou příklady posunu v referentu (viz proměnná SR 4). Kódování významového dotazníku odkazuje k referentům prvního, druhého a třetího řádu, ale v kódování není nutné upřesňovat, ke které úrovni tyto podtypy referentů patří.

Třetí a poslední důvod pro nesprávný dojem o tom, že dvě významové proměnné jsou nutné pro kódování stejné významové jednotky, je ten, že kodér si není jistý, které ze dvou významových proměnných vlastně vybrat. Pochybnosti tohoto druhu se mohou týkat pouze významových dimenzí nebo forem vztahu. Pokud se pochybnost týká významových dimenzí, pak je to nejčastěji případ rozhodování mezi dvěma významovými dimenzemi umístěnými vedle sebe na kruhu dimenzí (viz obr. 1). Sousedící místa odrážejí fakt, že dimenze jsou obsahově podobné, takže jsou to významové hodnoty sdílející charakteristiky obou. „Nudný“ je ten případ. V jistých ohledech patří do „Úsudky a hodnocení“, v jiných do „City a emoce“. Pokud není možné osobu dále kontaktovat kvůli inquiry, aby se pochybnosti vyjasnily, kóduje se nejlepší odhad kodéra na dimenzi, která se v dotazníku dané osoby vyskytla častěji.

Pokud obtíž s rozhodováním mezi významovými proměnnými vzniká vzhledem k formám vztahu, pak je to nejpravděpodobněji v následujících případech: mezi pozitivní (FR 1) nebo smíšenou (FR 3) nebo závaznou (FR 6) na jedné straně a konjunktivní (FR 4) nebo disjunktivní (FR 5) nebo kombinovanou (FR 8) na straně druhé; nebo mezi negativní (FR 2) na jedné straně a dvojitě negativní (FR 7) nebo kombinovanou pozitivní a negativní (FR 8) na druhé straně. Řešení těchto problémů spočívá v následující konvenci: Kdykoli se hodí jednodušší i složitější forma vztahu, v každém případě jsou součástí dvě významové jednotky, takže se použije notace jednodušší formy vztahu (tzn. FR 1, FR 2, FR 3 nebo FR 6) pro jednu významovou jednotku a notace pro složitější FR (tzn. FR 4, FR 5, FR 7 nebo FR 8) pro druhou jednotku.

Poté, kdy byly všechny odpovědi na dotazník kódovány, notace v každém sloupci jsou sečteny zvlášť; tzn. zjistí se četnost, s jakou byla každá z proměnných použita přes všechny významové jednotky. Protože každá významová jednotka získává jednu notaci v každém sloupci, celková četnost pro každý sloupec by měla být stejná a rovná celkovému počtu významových jednotek. Pro účely výzkumu, hodnocení nebo diagnózy se počítají složené proměnné (tzn. sumy jako Dim $4a+b$, významové mody, TR $1a+b$, FR_{pos} atd.). Pro účely použití ve statistice všechny významové proměnné – jmenovitě původní a vypočtené – jsou převedeny na podíly ze všech významových jednotek v dotazníku dané osoby. Existuje počítačový program, který počítá notace významových jednotek v každém sloupci, umísťuje je do vhodného místa vzhledem ke specifickému formátu, sečítá vypočtené proměnné a převádí proměnné na procenta.

Příklad kódovací tabulky a kódovaných odpovědí následuje. Podnětem je *ulice*. Odpověď je „Jsou třídy a silnice. Jezdí po nich auta. Ve městech je mnoho ulic. Stojí na nich domy. Některé ulice jsou malé, některé hlučné. Někdy nebezpečné. Mám z nich strach.“

Podnět	Posuny v referentu	Významové dimenze	Typy vztahu	Formy vztahu	Kódovaná odpověď ^a
<i>Ulice</i>	1	2a	1a	1	jsou třídy
	1	2a	1a	1	(jsou) silnice
	1	4b	1b	1	jezdí po nich
	4	8a	1a	1	auta
	8	15	1a	1	ulice – ve městech
	8	14	1a	1	ulice – mnoho
	1	2b	1a	1	stojí na nich domy
	8	13	1a	1	ulice – malé
	8	19a	1a	1	ulice – hlučné
	1	21a	1a	3	někdy nebezpečné
	8	20a	1a	1	mám z nich strach
	4	8a	3a	1	já

a „Kódovaná odpověď“ není součástí standardní kódovací tabulky a byla přidána pro snazší orientaci čtenáře. Kód viz Příloha A.

Shrnutí manifestací významových proměnných

V této části „pozitivní manifestace odkazují k manifestacím významových proměnných, které jsou kladně korelovány se skórem rysu, nebo alternativně jsou kladně preferovány osobou v jejím významovém profilu; „negativní“ manifestace odkazují k manifestacím významových proměnných korelovaných záporně se skórem rysu, nebo jinak jsou negativně preferovány osobou (jmenovitě jsou použity velmi řídké nebo vůbec ne) v jejím významovém profilu. Žádné pozitivní ani negativní manifestace nebyly uvedeny, pokud nebyly zjištěny nebo dostatečně podpořeny daty. Pod „negativními“ uvádíme explicitní zjištění týkající se relevantních manifestací a ne pouze zjištění naznačená pod „pozitivními“, které si čtenář doplní sám. Uvedené manifestace jsou založeny na Studiích 1-22, Část II. Byl podniknut pokus zůstat u interpretací podepřených výzkumem a zachovávat co nejpřesněji formulace původních výzkumníků. Proto občasná redundance. Tuto část lze použít spolu s tabulkou 1, která uvádí všechny korelace získané pro významovou proměnnou, včetně těch, které ještě nelze zcela interpretovat. Kód viz Příloha A. Kód škál CPI viz tabulku 8 a kód 16 PF viz tab. 16.

Dim 1: Kontextové vymezení

Pozitivní: Nadměrné zapojení (overinclusion), konfabulační tendence, dobré krátkodobé vybavování (možná speciálně, když je kombinována se zápornou korelací s Dim 2a) (St 1); povědomí o organizacích a nadřazených strukturách (St 4); nekonvenčnost, intelektuální nezávislost (možná zvláště, pokud je kombinována s kladnou korelací s Dim 5 a TR 4c) (St 6, F 3 a 4); schopnost navrhnout klasifikace (St 6, F 6); tendence k analytickému myšlení (St 6, F 12); zájem o obecné pojmy a myšlenky (St 7, extraverze, intuice); zájem o teoretické hodnoty (St 7, intuice); dobrá schopnost abstrakce (St 8); tendence zobecňovat (St 8, analita); u osob skórujících vysoce v dogmatismu, pravděpodobně v důsledku jejich zájmu o obecné koncepce (St 13); zájem o abstrakce, tendence preferovat kognitivní aktivity (St 14); zájem o klasifikace (St 20); u osob posuzovaných ostatními jako vysoce intelektuálně schopné (St 21).

Negativní: Flexibilita, tolerance k nejasnostem, možná hlavně v abstraktním smyslu (St 2, Šk Fx); koncentrace na specifické konkrétní případy (možná hlavně při spojení s preferencí pro TR 3a+b+c) (St 10, Hypochondrie).

Další poznámky: Z pohledu výše uvedených informací a dalších zjištění o kladných korelacích Dim 1 s Faktory 1, 3, 4 a 5 z 16 PF (které diagnostikují osoby, které jsou „adaptabilní, dobrácké“, „nezávislé, rebelské“, „bezstarostné, pohotové, impulzivní“ a „dobrodružné, bezstarostné, vnímavé“ (St 6), s motivem uznání (St 8) a spolupracující orientací (St 20), je pravděpodobné, že připravenost k abstrakcím a zobecněním indikovaná Dim 1 umožňuje individuům být flexibilní, měnit klasifikace a být otevřený a citlivý k lidem, realitě a měnícím se situacím.

Dim 2a: Zařazení do třídy: Třídy, členové

Pozitivní: Analytický přístup (St 7, myšlení); u osob skórujících vysoce v čistotě a pořádku (St 9); u osob skórujících vysoce v dogmatismu, pravděpodobně v důsledku jejich zájmu o přesné rozdíly mezi klasifikacemi (St 13); u osob posuzovaných ostatními jako vysoce intelektuálně schopné (St 21).

Negativní: Nadměrné zapojení (overinclusion), zvláště při spojení s kladnou korelací s Dim 1 (St 1); nízký výkon v úkolech vyžadujících bdělost, nerušenost soupeřícími reakcemi (St 1); kategorizační schémata jsou nediferencovaná, kategorizace je rozškátkovaná a není zde žádný hierarchický klasifikační systém (St 13, autoritářství); u osob, které nemají tendenci preferovat kognitivní aktivity (St 14).

Dim 2b: Zařazení do třídy: Části

Pozitivní: Analytický přístup (St 6, F 10); osoba má přesnou, vypočítavou mysl, je bystrá a pronikavá vzhledem k sobě a druhým (St 6, F 10); analytické myšlení (St 6, F 12); u osob skórujících vysoce v dogmatismu, možná v důsledku jejich zájmu o členství v konkrétních kategorizacích (St 13); u osob vysokých v netoleranci vůči neurčitosti (St 18 a 19).

Negativní: Osoba nemá žádnou tendenci k sensation seeking a zvláště k vyhledávání zkušeností (St 15).

Dim 3: Funkce, účel a role

Pozitivní: Důraz na funkčnost a prosazování vlastních zájmů, i když se zdá, že je to nekonzistentní nebo proti vlastním hodnotám (St 3, machiavellismus); reagování na náповědi naznačující funkčnost (St 5); u osob skórujících vysoce na n Power (St 4); preference výkonných osob a úspěchů v úkolech, které vyžadují funkční přístup (St 6, F 5); podnikavý, neohleduplný ani pečlivý (St 6, F 6); jedná na základě praktických, logických důkazů, drží se tématu a je tvrdý až k cynismu (St 6, F 7); zajímá se o osobní zisk, „řeže hrany“ a je vypočítavý, mazaný, světácký a důmyslný (St 6, F 10); vědomý praktických potřeb, prozaický, zabývá se nejbližšími tématy, vedený objektivní realitou, závislý na praktickém úsudku (St 6, F 9); odměřený, praktický, neimaginativní, zdůrazňující funkčnost a praktickou efektivnost (St 6, F 18); praktická orientace (St 7, judging); praktičnost, realismus, koncentrace na fakta (St 7, sensing); u osob s vysokou analitou (St 8); u osob s vysokou sociální desirabilitou (St 8); zájem o funkčnost (St 10, impulzivita); funkčně-utilitární přístup (St 15, F vyhledávání vzrušení a dobrodružství); u osob vysoko v maskulinitě; orientace na úkol spíše než na spolupráci (St 20); nízká hypochondrie (St 6, F 7; St 10).

Negativní: Pečlivý, ohleduplný (St 6, F 6); nepraktický, bloudí od tématu, imaginativní, zvláštní, zajímající se o umění, teorie, vnitřní výtvoř (St 6, F 6, 7, 9 a 18); důvěřivý, neurčitý, bez vřledu do záležitostí druhých (St 6, F 10); nezajímající se o praktické věci (St 7, intuice).

Dim 4a: Akce a potenciality akce (referent koná)

Pozitivní: Zájem o akci a aktivitu obecně (St 1 u osob vysoko v extraverci; viz také St 7); zájem o motorické akce, manifestaci energie a dynamiky (St 2, škála CPI Sa); zájem o akce jako je sport (St 4, u osob vysoko v n Power); osoba je aktivní, má tendenci agovat; existuje důkaz o fyziologickém vzorci vysoké aktivity, který se snižuje v období nízké fyzické aktivity (St 6, F 4); aktivita, vnímavost (St 6, F 6); osoba je aktivní (St 6, F 9); vysoká míra participace ve skupinách (St 6, F 12); zájem o a preference motorických spíše než kognitivních akcí (St 14); důraz na dynamiku a aktivity (St 15, faktor disinhbice); osoba cítí napětí, pokud je možnost fyzického pohybu omezena (St 15); za podmínek omezení fyzického pohybu se možnost pohybu posiluje (St 15).

Negativní: Tendence zůstat neaktivní, inhibice akce (St 6, F 15); inhibice akce (St 6, F 17); osoba blokována v akci (St 6, F 21); nízký zájem o akce a možnosti aktivní změny, nízký zájem o aktivní úsilí ovládat prostředí, o výkon, a dokonce o chování určené ke zlepšení well-being (St 11, u osob vysoko v externí kontrole); nezájem o a nízká preference motorických akcí (St 14, u osob, které nereferují motorické, ale kognitivní aktivity); u osob vysoko ve femininitě (St 17).

Dim 4b: Akce a potenciality akce (konáno s referentem)

Pozitivní: Přizpůsobuje se daným omezením (St 6, F 2); osoba je závislá, hledá pomoc, ulpívavá, nejistá, shovívavá k sobě i ostatním (St 6, F 7); napjatý, zarputilý (St 6, F 15); kolísavý, nekontroluje sebe ani okolnosti (St 6, F 18, 20 a 21); osoba blokována v akci (St 6, F 20, 21); zaujatý, opatrný, přemýšlivý (St 6, F 4); vyhýbá se nepříjemnému (St 6, F 6); je konzervativní, přijímá tradiční obtíže (St 6, F 12); přizpůsobivý (St 6, F 18); nízký v kreativitě (St 6, F 23); u osob skórujících vysoko v hypochondrii lakomství (St 10) a femininita (St 17); nízká tendence k sensation seeking a zvláště nízký sklon k nudě (St 15).

Negativní: Relativní oproštěnost od opatrnosti a sebeovládání v akci (St 6, F 4, 6, 7, 12, 18, 20, 21); více kontrolující než kontrolovaný (St 6, F 15, 17, 20, 21); preference pro kognitivní aktivity spíše než pro motorické (St 14).

Dim 4a+b: Akce a potenciality akce

Pozitivní: Smělý v akci, dobrodružný, bezstarostný, vnímavý, nevidí žádné signály nebezpečí (St 6, F 6); žádné bloky v akci (St 6, F 20, 21); má energii, je aktivní (St 6, F 15); nepokojný, nejistý (St 6, F 7); podrážděný (St 6, F 8); nepreferuje kognitivní aktivity nad motorické aktivity (St 14); u osob vysoko ve vnitřní kontrole (St 11); důraz na dynamiku, aktivity (St 15, faktor sensation seeking, faktor disinhbice); u osob vysoko v hypochondrii (St 10); extraverte (St 7).

Negativní: Nízká úroveň energie, opatrný, blokována v akci (St 6, F 6, 7, 8, 15, 17, 21); nízká extraverte (St 7) a sensation seeking (St 15); preference kognitivních aktivit nad motorickými (St 14).

Další poznámky: Manifestace Dim 4a+b zahrnuje manifestace poddimenzí; z toho vyplývá zdánlivá protikladnost. Která z manifestací se skutečně objeví, záleží na dalších faktorech.

Dim 5: Způsob výskytu a činnosti

Pozitivní: Kreativita, nekonvenčnost, kognitivní nezávislost (možná obzvláště, když je spojena s preferencí pro TR 4c) (St 6, F 3, 4); kreativita, nekonvenčnost, tendence být kognitivně a imaginativně fascinován vnitřní tvorbou, uměním, teoriemi, myšlenkami (St 6, F 9); mentální flexibilita (St 6, F 10); pokračuje v řešení problému, i když je obtížný (St 6, F 14); imaginativní, nezávislý v přístupu (St 6, F 19); samostatný, jedná na základě důkazu, nezávislý v myšlení (St 6, F 7); realistický, všímavý, koncentruje se na fakta (St 7, vnímání); nízký v dogmatismu (St 13); vysoko v toleranci vůči neurčitosti (St 18, 19).

Negativní: Konvenčnost, nízká tvořivost (St 6, F 3, 4, 7, 9, 19); rigidita, nízká schopnost změny (St 6, F 20); dogmatismus (St 13); netolerance k neurčitosti (St 18, 19).

Další poznámky: Důkazy ukazují na dva trendy: kreativní imaginativnost a vyrovnávání se s fakty. I když nejsou nutně vzájemně se vylučující, jeden může převládat. Který trend převládá závisí na dalších faktorech a nekonvenční úhel pohledu zůstává společný pro oba. Druhý trend může být odpovědný za skóry LPC (tj. Posun od orientace na konvenční úkoly, St 20).

Dim 6: Příčiny a předchůdci

Pozitivní: Osoba je skeptická a zkoumá příslušné myšlenky (St 6, F 12); experimentování s řešením problému (St 6, F 12); schopný odhalit a vyřešit problémy (St 6, F 14); má tendenci k logickému, konsistentnímu myšlení, objektivní analýza příčin, má zájem o plánovaný výkon (St 7, judging); tolerance neurčitostí (St 18, 19); preference motorických aktivit (St 14); u osob s vysokým skórem dogmatismu (St 13); u vysoce skórujících v hypochondrii (St 10); u vysoce skórujících ve femininitě a androgynii (St 17); tendence k vnitřní kontrole co se týká sebe jako aktivního činitele událostí (St 11).

Negativní: Nízký zájem o dávání viny a odpovědnosti specifickým spíše než obecným příčinám (St 11, u osob s vyšší externí kontrolou); vysoká u osob skórujících vysoko na faktoru sensation seeking, vyhledávání napětí a dobrodružství (St 15); u osob s vysokou netolerancí vůči neurčitosti, možná jako prostředek redukce neurčitostí minimalizací používání obsahu, který by mohl vést k různým interpretacím (St 18, 19).

Dim 7: Důsledky a výsledky

Pozitivní: Osoba je vypočítavá, chytrá, rafinovaná, prohnaná (St 6, F 10); osoba je skeptická a zvědavá, co se týká idejí, je citlivá vzhledem k nekonzistencím (St 6, F 11); experimentující s řešeními (St 6, F 12); analytická, přesná v myšlení (St 6, F

12, 14); řízená objektivními skutečnostmi, spolehlivá v praktických úsudcích, vědomá si praktických implikací (St 6, F 9); je předvídatavá, ohleduplná, schopná předložit *konzistentní* sadu standardů (St 6, F 14); má tendenci k logickému, objektivnímu, konzistentnímu myšlení, tendenci docházet k závěrům a implikacím, zajímá se o logické výsledky akcí, má tendenci k neosobní analýze efektů, včetně všech důsledků alternativních řešení, příjemných i nepříjemných (St 7, judging); realistická, praktická, všímavá k faktům a pracuje dobře s fakty (St 7, vnímání (sensing)); tendence ke vnitřní kontrole, tj. zájem o následné změny (St 11); u osob vysoko v lakotě, hypochondrii (St 10).

Negativní: Osoba nemá zájem o implikace a důsledky, je impulzivní, má tendenci riskovat, je nízko v rozjímání a bázlivosti (St 1, u osob vysoko v extraverci); tendence riskovat, nedostatek zájmu o diskrepance mezi názory a chováním a o vyvracení něčí pozice (St 3); nedostatek zájmu o možné důsledky akcí a událostí (St 6, F 9); u osob vysoko v impulzivitě (St 10); nedostatek zájmu o předvídatelné následky, např. nebezpečí kouření, pravděpodobnosti a rizika (St 11); nedostatek zájmu o působení změn (St 11, u osob vysoko v externí kontrole); osoby mají tendenci věřit, že svět je nepředvídatelný a ovládán náhodou (St 11); u osob s preferencí pro kognitivní aktivity spíše než motorické (St 14); osoba má tendence k fyzickému riskování a k vystavování se nebezpečným aktivitám (St 15, u osob vysoko ve faktoru sensation seeking a faktoru vyhledávání napětí a dobrodružství); osoba oceňuje situace jako nerizikové, riskuje v situacích, ve kterých se ostatní bojí, angažuje se v rizikových chováních jako je braní drog, hazard a vyhledávání sexuálních výstřelků (St 15); když se spojí s preferencí pro Dim 4a, osoba se účastní nebezpečných fyzických aktivit jako je sportovní potápění, seskok volným pádem, hašení požárů a krocení nepokojů (St 15).

Dim 8a: Oblast použití (subjekt referentu)

Pozitivní: Sociabilita, zájem o lidi, zájem o sociální události (St 2, škály CPI Do, Sy, Sp, So, Cm); zájem o identitu určitých osob účinkujících v různých situacích (St 4, u osob vysoko v n Power); otevřenost k lidem (St 6, F 20); u osob s vysokým skórem extraverte (St 7); u vysoce skórujících v čistotě a pořádku (St 9); tendence k externí kontrole (St 11); nízko v dogmatismu (St 13); zájem o mezilidské vztahy, přednost orientace na spolupráci spíše než orientace na úkol (St 20).

Negativní: Aktivní nedostatek zájmu o lidi (St 2, škála CPI Ie); odvracení se od lidí (St 6, F 20); tendence k vnitřní kontrole (St 11); tendence k dogmatismu (St 13).

Dim 8b: Oblast použití (objekt referentu)

Pozitivní: Zájem o identitu osob účinkujících v situacích a o povahu shromážděných nebo vlastněných věcí (St 4, u osob vysoko skórujících v n Power); u osob vysoko skórujících v čistotě a pořádku (možná výsledek zájmu o objekty) (St 9); u osob vysoko v hypochondrii nebo lakotě (St 10); u osob vysoko ve škále sensation seeking a vyhledávání zkušeností (St 15); u vysoce skórujících ve femininitě a androgynii (St 17); zájem o mezilidské vztahy (St 20); u osob vysoko v netoleranci

k neurčitosti (St 18) (možná v konkrétním smyslu), ale nízko v dogmatismu (St 13) (možná v abstraktním smyslu); akceptace sociálních hodnot a státu quo (St 2, Cs).

Dim 8a+b: Oblast použití

Pozitivní: Zájem o identitu osob a věcí účinkujících v situacích (St 4, u osob vysoko v n Power); u osob vysoko v motivu ocenění, možná vnímavost v oblasti sociální žádoucnosti (St 8); realistický, ukázněný, věcný (St 7, judging); tendence k čistotě a pořádku (St 9); zájem o mezilidské vztahy, orientace na spolupráci (St 20); extraverte (St 7); vysoké netolerance k neurčitosti (St 18, 19) (konkrétní smysl?), ale nízký dogmatismus (abstraktní smysl?) (St 13); u osob skórujících vysoko v hypochondrii a lakotě (St 10).

Dim 9: Materiál referentu

Pozitivní: Praktický, realistický postoj k životu, který kombinuje realismus s otevřeností životu a připraveností k potěšení (St 2, škály CPI Sy, Sp, Sc); analytický, věří ve fakta, ve vědu a technologii, připouští, že někdy se bojí myšlenek, protože jsou tak nereálné (St 6, F 12); opatrný a plánovaný přístup k životu, plánovaný, ukázněný (St 6, F 14); rezervovaný, ovládaný pravidly, opatrný, realistický, vidí signály nebezpečí (St 6, F 6); praktický, věcný, realistický, pokouší se analyzovat situace objektivně a počítat plné náklady na všechno (St 7, judging); u osob vysoko v interní kontrole, zajímající se o reálné fungování věcí (St 11); zájem o materiální aspekty věcí v oblastech s preferencí motorických spíše než kognitivních aktivit (St 14); u osob skórujících vysoko v maskulinitě a sociální desirabilitě (St 17).

Negativní: Nedostatek zájmu o praktické aspekty věcí, nízký realismus a otevřenost realitě (St 2, škály CPI Wb, Re).

Dim 10: Struktura

Pozitivní: Dobrý výkon v úkolech vyžadujících povědomí o strukturálních kvalitách (St 1); povědomí o situačních vztazích u osob vysoko v n Power (St 4); dobrý výkon v úkolech z matematiky a percepčního uzavření, při nacházení vnořených a skrytých slov a obrázků (St 6, F 6); zájem o vědu, technologii a sociální záležitosti (St 6, F 12); matematická dovednost, zájem o vědu (St 6, F 14); preference řízení (St 6, F 14); vysoko v kreativitě a akademickém výkonu (St 6, F 23, 24); tendence k plánovanému a ukázněnému výkonu, k uvážení všech aspektů a nákladů akce (St 7, judging); zájem o strukturu, tolerance složitosti (St 7, judging); preference kognitivních aktivit (St 14); nízké u osob s tendencemi k impulzivitě (St 10), k analitě (St 8) a faktoru sensation seeking a faktoru vyhledávání napětí a dobrodružství (St 15).

Negativní: Nízký zájem o strukturu institucí (St 11, u osob vysoko v externí kontrole); u osob vysoko v analitě, možná odráží zaujetí detaily (St 8).

Dim 11: Stav a potenciální změny stavu

Pozitivní: Zájem o vědu (St 6, F 12); sociálně precizní, kontrolovaný, tendence k rigiditě, dokonce kompulzivně (St 6, F 14, 21); zájem o čistotu (vysoko v analitě, St 8, a čistotě a pořádku, St 9); citlivost k externím náповědím (St 13, autoritářství); skórování vysoko v intoleranci k neurčitosti (St 18), autoritářství (St 13) a n Power (St 4); vysoko v maskulinitě (St 17); preference motorických aktivit (St 14); vyhledávání zkušeností, pravděpodobně reflektující zájem o externí náповědi (St 15); tendence k interní kontrole (St 11).

Další poznámky: Je zde důkaz o dvou trendech: citlivost k externím náповědím a zájem o status, obojí tvoří část stavu.

Dim 12: Váha a hmota

Pozitivní: Jedná na základě praktických, logických důkazů, drží se tématu (St 6, F 7); přístupný změnám, tolerantní vzhledem k realitě (St 6, F 8); realistický, konvenční, praktický, prozaický, vyhýbá se nepřijatelnému (St 6, F 9); nezkušený v analýze, má prosté záliby, je spokojený s existujícím (St 6, F 10); je vázán fakty (St 6, F 20); přijímá realitu, všímavý k faktům, pracuje dobře s fakty (St 7, vnímání (sensing)); citlivý k vnějším náповědím (extroverze, St 1; autoritářství, St 13; vyhledávání zkušenosti, St 15).

Negativní: Odvrácení od reality (St 6, F 20).

Dim 13: Velikost a dimenzionalita

Pozitivní: Realistický, praktický, všímavý, zaměřený na fakta a dobrý při práci s nimi (St 7, sensing); preference motorických spíše než kognitivních aktivit (St 14); u osob vysoce skórujících ve faktoru vyhledávání zkušenosti sensation seeking, pravděpodobně proto, že jsou citliví na vnější náповědi (St 15); u osob vysoko v analitě, možná díky zájmu o detaily a aspekty měření (St 8).

Další poznámky: Může být zajímavé, že Dim 13 koreluje s nízkým akademickým výkonem (St 6, F 24), nízkou konformitou (St 6, F 25), nízkou shodou s normami (St 6, F 26), nízkým motivem ocenění (St 8), nízkým přijetím sociálních norem a nízkou citlivostí k ostatním (St 2, škály CPI Sc, Py), které indikují tendenci k odvrácení se od běžných norem, které může doprovázet výše zmíněnou úzkou zaměřenost ba „fakta“.

Dim 14: Kvantita a množství

Pozitivní: Zájem o normy – osobní, právní atd. (St 2, škály CPI Wb, Re); orientace na realitu (St 6, F 3); tendence ke klidu, stabilitě, osobnímu prospěchu, přizpůsobení se faktům, mírnosti (St 6, F 3, 11, 21); osoba je přesná, vypočítavá (St 6, F 10); zájem o kvantitativní přesnost (St 8, u osob vysoko v analitě); robustní na realitu orientovaný přístup (St 8, u osob vysoko v síle ega); u osob vysoko v čistotě a pořádku (St 9); přesnost v oblasti čísel a kvantit u osob vysoko v lakotě (St 10);

zájem o realitu, zájem o aktivitu – motorickou nebo kognitivní (St 14); funkčně-
utilitární přístup (St 15, faktor vyhledávání napětí a dobrodružství sensation seeking);
zájem o rychlost (St 15, u osob, které se zdržují u položek SSS zabývajících se
rychlostí).

Negativní: Odmítnutí fixních standardů, pružnost (St 2, škály CPI Sy, Sc); nízká
numerická schopnost (St 6, F 10).

Další poznámky: Kladné korelace s Mach, n Power a motivem ocenění možná
odráží orientaci na realitu a soustředění na funkčnost.

Dim 15: Vlastnosti polohy

Pozitivní: Orientace na realitu (St 6, F 3); realistický, praktický, všímavý, dobrý
při zacházení s fakty (St 7, sensing); u osob, které připouštějí, že u kreseb preferují
harmonii (St 15); tendence k čistotě a pořádku (St 9); u osob vysoko v toleranci
k neurčitosti (St 18, 19).

Negativní: Chyby v úkolech vyžadujících pozornost vůči vlastnostem polohy (St
1).

Další poznámky: Může být zajímavé poznamenat, že Dim 15 preferují osoby
vysoko v proměnných naznačujících zájem o sílu a asertivitu (Mach, n Power, F 3 16
PF) a nepreferují osoby nízko v proměnných naznačujících toleranci k nejasnostem,
rezervovanost, opatrnost (F 4, 6 16 PF, škála CPI Sp; dogmatismus).

Dim 16: Časové vlastnosti

Pozitivní: Rychlé reakce (St 6, F 11, 17); zájem o přesnost a dochvilnost (St 8,
u osob vysoko v analitě); zájem o úsporu času (St 8); osoby nadhodnocují časovou
délku odpovídání na dotazník (St 8); u osob vysoko v impulzivité (St 10); u osob
posuzovaných pozorovateli jako schopných rozhodování (St 21).

Negativní: Obtíže v úkolech vyžadujících časové kvality a aspekty (St 1);
pomalost (St 1); osoba je klidná, má tendenci vzdát se okamžitého uspokojení (St 6,
F 4); osoba pomalá v reakčním čase, když se varování o signálu dává nepravidelně
(St 6, F 4); ne zvláště nebo konzistentně rychlý (St 6, F 6); nízká rychlost v různých
úkolech měřících prostý reakční čas a rychlost, ale ne nutně, pokud jsou součástí
varování složitost a nepravidelnosti (St 6, F 18); pomalost v mnoha různých
kognitivních a výkonových úkolech (St 6, F 20); pomalost v mnoha různých úkolech,
psychomotorická retardace (St 6, F 21); nízká přesnost při posuzování časového
období (St 11, u osob vysoko v externí kontrole); osoby uvádějí krátké budoucí
perspektivy (St 11, u osob vysoko v externí kontrole); špatná schopnost odkládání
(delaying) v Matching of Familiar Figures Test a v Porteusových bludištích (St 11);
slabá tendence odložit uspokojení laboratoři a v životě, když se plánuje (St 11, u
osob vysoko v externí kontrole).

Další poznámky: Může být zajímavé, že Dim 16 preferují osoby s tendencemi k úzkosti, nejistotě, depresi, stažení, obavám a introverzi (F 2–6, 10, 11, 17 16 PF; škála CPI So; introverze ve St 1, 7).

Dim 17a: Vlastnictví (referentu)

Pozitivní: Zájem o vlastnictví jako část funkčně-kořistnické orientace (St 3, u vysokých skóřů Mach); zájem o vlastnictví jako zdroj síly, statutu a prestiže (St 4, u osob vysoko v n Power); zájem o vlastnictví a šetření peněz u osob vysoko v lakotě (St 8); u osob vysoko v dogmatismu (St 13) a netoleranci k nejistotě (St 18); u osob vysoko ve femininitě (St 17); u osob s tendencemi ke konvenčnosti, opatrnosti, obavám, stažení se (St 2, škála CPI Sp); opatrný, rigidní, konzervativní, defenzivní (St 2, škála Fx); nerealistický, nezralý, nízko ve výkonu přes nezávislost (St 2, škála Ai); submisivní, závislý, konvenční, konformní (St 6, F 3).

Dim 17b: Příslušnost (referentu)

Pozitivní: Zájem o vlastnictví a spoření peněz u osob vysoko v lakotě (St 10); zájem o vlastnictví jako zdroj síly, statutu a prestiže (St 4, u osob vysoko v n Power); zájem o vlastnictví jako součást konzervativního životního názoru (St 1, u extrovertů); zájem o vlastnictví a příslušnost u osob vysoko v analitě (St 8) a v čistotě a pořádku (St 9), možná jako součást retenčně-obsedantní orientace; u osob s tendencemi k disciplinovanosti, svědomitosti, zodpovědnosti (St 6, F 5); vysoko ve femininitě (St 17); nízko v impulzivitě (St 10).

Dim 17a+b: Vlastnictví a příslušnost

Pozitivní: Zájem o vlastnictví jako součást konzervativního životního názoru (St 1, 7, u extrovertů); zájem o vlastnictví jako součást funkčně-kořistnické orientace (St 3, u osob vysoko v Mach); zájem o vlastnictví jako zdroj síly, statutu a prestiže (St 4, u osob vysoko v n Power); zájem o vlastnictví a šetření peněz u osob vysoko v lakotě (St 10); zájem o vlastnictví u osob vysoko v analitě (St 8) a v čistotě a pořádku (St 9), možná jako součást retenčně-obsedantní orientace; u osob popsaných jako svědomité, konzistentně spořádané, disciplinované, zajímavící se o povinnost (St 6, F 5); praktické, všímavé, zajímavící se o fakta (St 7, sensing); pokud je současně nízka preference Dim 7, osoby se účastní hazardu, zvláště pro finanční zisky (St 15, SSS); osoby dobře reagují na finanční odměnu, lépe než na jiné odměny (St 8, analita).

Dim 18: Vývoj

Pozitivní: Žádné přesné informace nejsou k dispozici. Preference Dim 18 se vyskytuje u osob, které mají tendenci k plachosti, opatrnosti, staženosti (St 6, F 6); nejisté, pozornost vyhledávající (St 6, F 7); tolerantní, smířlivé, shovívavé (St 6, F 8); vážné, zajímavící se, ustarané (St 6, F 9); důvěřivé (St 6, F 10); vysoký skór ve vnitřní kontrole (St 11), sociální žádoucnosti (St 17) a autoritářství (St 13), možná jako součást konzervativního na minulost orientovaného přístupu; preference kognitivních aktivit (St 14).

Dim 19a: Sensorické kvality (charakterizující referent)

Pozitivní: Pozornost vnějším náповědím, „hlad po podnětech“ (St 1, u extrovertů); zmiňování sensorických kvalit věcí jako protiklad soustředění se na zakoušení pocitů (St 1); nestabilní, proměnlivý, reagující na externí podněty (St 6, F 2, 3); jedná na základě „smyslových dojmů“, přelétavý (St 6, F 7); zajímá se o bezprostřední témata, vnímavý k praktickým potřebám, řízený realitou (St 6, F 9); nechápající, nerozvázná mysl, prosté záliby, žádný sebevhled nebo analytický přístup, distractible (St 6, F 10); otevřenost realitě (St 6, F 14); zájem o realitu, o smyslové kvality věcí, pozorný ke smyslovým informacím o tom, co „skutečně existuje“ a co se „skutečně děje“, všímavý k pozorovatelným faktům, všímavý, realistický, dobrý v zacházení s fakty (St 7, sensing); proměnlivý v odpověď na externí náповědi, nestabilní (St 2, škála CPI Fx); zájem o určité smyslové kvality (tj. vizuální), ale ne ostatní (tj. chuť, hmat) (St 8, analita); citlivost a závislost na vnějších náповědích, mění se v závislosti na vnějších náповědích (St 13, autoritářství); zájem o čistotu a pořádek (St 9); nízká preference kognitivních aktivit (St 14); (pokud preferována Dim 19a₃) nízký práh pro auditivní podněty (St 15); zájem o smyslové zkušenosti a zvláště o zvuk (19a₃), čich (19a₇) a teplotu (19a₆) (St 15, SSS).

Negativní: Stabilní, nevzrušený (St 6, F 2); stažený z reality (St 6, F 8, 20), neovlivněný rozptylováním (St 6, F 6, 10); nedrží se skutečnosti (St 6, F 8, 9); při nízkých preferencích 19a₀ nezávislost na poli (St 6, F 19); sbírá méně informací v kognitivních úkolech, závisí na „významech a vztazích a možnostech, které jsou mimo dosah vašich smyslů“ (St 7, intuice); vysoko ve vnitřní kontrole (St 11); vysoko v maskulinitě (St 17); preference kognitivních aktivit (St 14).

Dim 19b: Sensorické kvality (referent může vnímat)

Pozitivní: Zájem o vnitřní vjemy (St 1); zájem o zážitky vjemů namísto všímání si sensorických kvalit (St 1); tendence trpět fyzickými symptomy, všímat si jich a mluvit o nich (St 4, u osob vysoko v n Power); sklon k hypochondrii, poruchám spánku, psychosomatickým steskům (St 6, F 2); hypochondrie (zvláště 19b₈) (St 6, F 2, 3, 4, 9, 10, 11, 17, 20, 21); plachý, stažený, snadno unavitelný opotřebením při zacházení s lidmi a situacemi (St 6, F 6); vysoko ve vnitřní tenzi (St 6, F 8); vysoká úroveň vzrušení (19b₈) (St 6, F 9); zvýšené vzrušení (St 6, F 17); znepokojený, introspektivní, snadno rozrušený, proměnlivý (St 6, F 2, 3, 4, 6, 9-11, 17, 18, 20, 21); na sebe centrovaný (St 6, F 20, 21); tendence k úzkosti (St 6, F 17); soustředěný na vnitřní svět (St 6, F 9, 20, 21); únava, nespavost, citlivost na zdravotní a vnitřní reakce (St 6, F 11); fyzické stesky (St 6, F 20, 21); zájem o vnitřní vstupy a vnitřní svět, spoléhání na intuici (St 7, intuice); soustředění na sebe, narcistické zaujetí vlastním tělem, tendence k hypochondrii (zvláště 18b₈) (St 10, hypochondrie); introverze (St 1, 7); vysoká úroveň vzrušení (St 1); tendence k depresi, úzkosti (u oso vysoko v externí kontrole, St 11); tendence reagovat na ohrožující podněty (externí, St 11; St 6, F 6, 9); zájem o vnitřní zkušenosti (zvláště 18b₈) (St 15, faktor vyhledávání napětí a dobrodružství sensation seeking); averze vůči neměnnosti (zvláště 19b₈) (St 15, faktor citlivosti na nudu sensation seeking); koreluje s užíváním drog a alkoholu (ne kouřením) a stupněm heterosexuální aktivity

(zvláště 19b₈) (St 15); citlivost k vnitřní stimulaci (zvláště 19b₈) (St 15); u osob posuzovaných nízkou v duševním zdraví (St 21).

Negativní: Snižování zážitkových aspektů vjemů (St 1, u extrovertů), vysoká tolerance k bolesti, vysoké prahy pro vnitřní stimulaci a pro změny vzrušení (zvláště 19b₈) (St 1); neovlivněný stresem a signály nebezpečí (St 6, F 6); relativní nepřítomnost přílišných fyzických symptomů, žádná hypochondrie, žádné zaujetí tělem a sebou, relativní stabilita (St 6, F 2, 3, 4, 6, 9, 10, 11, 17, 18, 20, 21); nízká nebo žádná tendence k hypochondrii a psychosomatickým steskům (St 1, 4); pouze slabá fluence vzhledem k sobě, málo eidetických představ, pouze malá reakce na ohrožující podněty, velké znovuoobnovení GSR po puštění šoku, velká odolnost vůči obtížím (St 6, F 18); nízká hypochondrie, nevšímavost k sensorickým zážitkům (St 8, síla ega); pouze nízký zájem o vnitřní zážitky, nízká citlivost k vnitřní stimulaci (St 15); u osob vysoko v netoleranci k neurčitosti, možná v důsledku potenciální neurčitosti vnitřních náповědí (St 18).

Dim 19a+b: Sensorické kvality

Pozitivní: Pozornost vůči vnější stimulaci (St 1, u extrovertů); pozornost vůči vnitřní stimulaci, narcistické zaujetí tělem, hypochondrie (St 6, F 3, 7, 19, 10); plachý, stažený, snadno rozrušený (St 6, F 3, 8); reakce na vnější podněty, proměnlivý, přelétavý (St 6, F 3, 8, 7); praktický, pozorný ke skutečnosti (St 6, F 9); pozorný k faktům, dobrý v zacházení s fakty, závislý na smyslech z hlediska informací, co se skutečně děje, zájem o skutečnost, praktický (St 7, sensing); citlivost ke konkrétním aspektům smyslových podnětů u osob skórujících vysoko v analitě (viz Dim 19a) a u osob vysoko v čistotě a pořádku (St 9); pozornost k detailům u osob vysoko v dogmatismu (St 13); žádná preference kognitivních aktivit (St 14); nízká maskulinita (St 17); vysoká externí kontrola (St 11).

Další poznámky: Jsou k dispozici informace o určitých kombinacích pozitivních a negativních preferencí Dim 19a a Dim 19b. Pozitivní pro Dim 19a a negativní pro Dim 19b: otevřenost vůči vnějším vstupům relativně větší než vnitřním (St 7, sensing vs. intuice). Negativní pro Dim 19a a pozitivní pro Dim 19b: egocentrický, větší intenzita představ v poměru k sensorickým podnětům (St 6, F 9, 10, 20).

Dim 20a: Pocity a emoce (vyvolané referentem)

Pozitivní: Zájem o vyvolávání emocí v druhých, zájem o emocionální reakce druhých (St 4, u osob vysoko v n Power); vřelé emoční reakce, zájem o afektivní mezilidské vztahy, pozorný k emočním reakcím druhých (St 6, F 1); družný, vřele a emočně se angažuje (St 6, F 10); citlivý k uznání a nesouhlasu druhých (St 6, F 11); zájem o reakce druhých (zájem o vedení lidí) (St 6, F 12); zájem o emocionální reakce druhých (St 8, motiv ocenění); u osob vysoko v impulzivité (St 10); nízký zájem o motorické aktivity (St 14); nízký skór maskulinity, možná proto, že stereotyp maskulinity je „neemocionální“ (St 17); zájem o emocionální reakce druhých, citlivost k emočním náповědím a emocionální atmosféře ve skupině (St 20, orientace na spolupráci); u osob vysoko hodnocených druhými ve vůdcovských schopnostech,

možná proto, že vůdcové si všímají klíčů svědčících o emocionálních odpovědích (St 21).

Negativní: Nedostatek zájmu o emoční reakce druhých, možná v důsledku egocentrického zaujetí sebou samým (St 2, škála CPI Fe); emocionální nestrannost (St 6, F 1); emocionální nestrannost, nedostatek sentimentu, emoční disciplína, bystrost (St 6, F 10); mírnost, nedostatek citlivosti k ocenění nebo nesouhlasu druhých, nestará se (St 6, F 11); u osob vysoko v maskulinitě (St 17); u osob, které jsou orientovány na úkol spíše než na spolupráci (St 20); u osob posuzovaných nízkou mentálním zdravím (možná obzvláště při současné preferenci Dim 20b) (St 21).

Dim 20b: Pocity a emoce (zažívané referentem)

Pozitivní: Povědomí o pocitech a emocích (St 2, škála CPI Wb); zájem o kontrolu vlastních emocí (St 4, osoby vysoko v n Power); stává se jednoduše rozcitlivějším, rozzlobeným, zneklidněným, emočně nestabilním, je rozcitlivější při frustraci, snadno se rozruší, jde do střetů (St 6, F 2); emocionálně citlivý, žije pocity, vyjadřuje sympatie, úzkostný, jedná na základě citlivé intuice (St 6, F 7); obecně nadšený, občasně hysterické obraty (St 6, F 9); náladový, snadno se rozpláče, přemožený náladami, sklíčenost, fobické symptomy, snadno dotčený (St 6, F 11); neovladatelný, následuje emocionální nutkání, nechává emoce proudit ven (St 6, F 14); zvyšuje citlivost, tendence k rozzlobenosti, reaguje více na emocionální než na neemocionální podněty atd. (St 6, F 17); emocionální, více fluence v emočních než v neemocionálních klíčích (St 6, F 18); zneklidněný, emocionální, proměnlivý, popudlivý, nízkou v emoční zralosti, nedůvěřivý, žárlivý, emocionálně citlivý (St 6, F 20); zvýšené emocionální napětí (vzhledem k většině, ale ne všem kritériím, St 6, F 21); zaujetí emočními reakcemi (St 8, analita); u osob vysoko v impulzivitě (St 10); zájem o emocionální reakce druhých, citlivost k emočním klíčům a emocionální atmosféře ve skupině (St 20, orientace na spolupráci); u osob posuzovaných nízkou mentálním zdravím (zvláště pokud je spojeno s negativní preferencí Dim 2a) (St 21).

Negativní: Popírání vlastních emocí (St 2, škála CPI Wb); emocionálně rezervovaný, klidný, emočně zralý, nevzrušený, stabilní, „nenechá emocionálním potřebám zastržit skutečnosti situace“ (St 6, F 2); klidný, nestará se, nemá obavy (St 6, F 11); nesentimentální, tvrdý až cynický, jedná na základě důkazů a ne pocitů (St 6, F 7); vážný, neemocionální, prozaický (St 6, F 9); emocionální sebekontrola (St 6, F 14); nízký zájem o emocionalitu, nesentimentální, city chladné a pod kontrolou, méně fluence na emočních než na neemocionálních podnětech (St 6, F 18); nevzrušený, emočně hroší kůže (St 6, F 20); apatie, emoční blok, emočně omezený vzhledem k většině kritérií) (St 6, F 21); u osob skórujících vysoko ve faktoru vyhledávání napětí a dobrodružství sensation seeking (St 15, SSS); u osob vysoko v netoleranci k neurčitosti, možná proto, že emoční klíče jsou potenciálně neurčité nebo nepřátelské rigidním kategorizacím (St 18, 19).

Dim 20a+b: Pocity a emoce

Pozitivní: Zájem o kontrolu vlastních emocí (St 4, n Power); nekontrolovatelný, řídí se emočními potřebami, nechává se strhnout emocemi (St 6, F 14); emocionální,

více fluentní v emočních než v neemočních klíčích (St 6, F 18); zvyšuje emocionální tenzi (podle většiny kritérií) (St 6, F 21); nízká emocionální kontrola, tendence k obavám a úzkosti (St 8, síla ega); u osob vysoko v impulzivité (St 10); u osob připouštějících zájem o emoční zkušenosti (St 15); u osob vysoko v toleranci vůči neurčitosti (možná proto, že emoční klíče jsou potenciálně neurčité) (St 18, 19); zájem o emocionální reakce jiných, citlivost k emocionálním klíčům a atmosféře ve skupině (St 21).

Negativní: Emocionální sebekontrola (St 6, F 14); nízký zájem o emocionalitu, necitlivý, emoce chladné a pod kontrolou, méně fluence na emoční než na neemoční podněty (St 6, F 18); apatie, emocionální blok, utajovaná emocionalita (vzhledem k většině kritérií) (St 6, F 21); nízký emocionální styl, absence strachu a úzkosti, důraz na duševní rovnováhu a kontrolu (St 8, síla ega).

Dim 21a: Úsudky a hodnocení (týkající se referentu nebo vyvolané referentem)

Pozitivní: Zájem o hodnocení druhými, o reputaci (St 4, n Power); kritický, stojí si za svými názory, skeptický, kriticky-posuzovací postoj, důraz na hodnocení (St 6, F 1); plní povinnosti, nevzdává se, stabilní v hodnotách a postojích, sebeovládání při vyhýbání se konfliktům a problémovým situacím, stabilní v přijímání hodnocení skupiny (St 6, F 2); zodpovědný, svědomitý, ovládnut smyslem pro povinnost, zajímá se o morální standardy a pravidla, spolehlivý, síla superega, zájem o morální standardy, ovládnut striktními pravidly, přijímá morální pravidla bezpodmínečně (St 6, F 5); drží se vnitřních hodnot (St 6, F 4); vysoké standardy konformity k pravidlům, silný smysl pro povinnost, citlivý k ocenění a nesouhlasu lidí, svědomitý, cítí se vinen, zdůrazňuje hodnotové soudy, tvrdí, že druzí nejsou tak morální, jak by měli být (St 6, F 11); citlivý k ocenění a nesouhlasu, je kritický, má jisté (tj. radikální) postoje k politickým a sociálním tématům (St 6, F 12); svědomitý, zájem o sociální uznání (St 6, F 14); inhibovaný (St 6, F 15); používá vysoké evaluační standardy, kritický k sobě i druhým, přijímá morální hledisko, jasné postoje, extrémní stanoviska (St 6, F 17); vyhledává ocenění druhých (St 6, F 19); sklon k vinně (St 6, F 20); silné superego (St 6, F 21); posuzovací přístup, neosobní analýza (St 7, myšlení); skórování vysoko v čistotě a pořádku, což možná odráží ohled k hodnocení druhých (St 9); hodnocení sebe, pocit neschopnosti, viny (St 10, hypochondrie); prosazování určité ideologie (St 13, dogmatismus); skórování vysoko ve femininitě, možná proto, že stereotyp femininity zahrnuje závislost na hodnocení druhých, ohleduplnost atd. (St 17); u osob vysoko v orientaci na spolupráci, citlivých k reakcím členů skupiny (St 20); citlivost k hodnocení druhými (St 1, u introvertů).

Negativní: Nezájem o hodnocení druhých (St 1, extroverti); nestará se příliš o myšlenky a postoje, mění je ve spolupráci (St 6, F 1); proměnlivý v postojích, vyhýbavý v zodpovědnosti, jde do střetů a problémových situací, necitlivý k sociálnímu ocenění (St 6, F 2); nestará se o závazky k lidem, nezodpovědný, nespolehlivý, nestará se o povinnosti, lehkovážný (St 6, F 5); hluchý k sociálním sugescím, bezstarostný (St 6, F 4); nevázaný, bezstarostný k posuzování druhými (St 6, F 6); nevyzpytatelný, „ořezává hrany“, samolibý (nestará se o hodnocení druhými) (St 6, F 10); oportunistický, zatvrzelý, nestará se o povinnosti, necitlivý k ocenění nebo odmítání druhými (St 6, F 11); nebere v úvahu veřejný názor, nepotřebuje

souhlas nebo ocenění druhých (St 6, F 13); nepotřebuje podporu druhých v přemýšlení nebo akci (St 6, F 19); u osob se sociopatickými tendencemi (až k delikvenci) (St 6, F 2, 4, 5, 6, 11); u osob vysoko ve faktoru vyhledávání napětí a dobrodružství sensation seeking, možná v důsledku nedostatku zábrán a závislosti na ocenění druhými (St 15); u osob vysoko v maskulinitě, možná protože maskulinní stereotyp je tvrdý, nezávislý (St 17); orientovaný na úkol spíše než na spolupráci (St 20).

Dim 21b: Úsudky a hodnocení (zastávané referentem)

Pozitivní: Interiorizace hodnot, silné superego (St 1, introverti); prudérní, vděčný, opatrný, zdvořilý (St 2, škála CPI Sp); má tendenci být dogmatický v postojích a hodnotách, zastává explicitní stanoviska (St 2, škála To); přijímá konvenční hodnoty, zájem o hodnoty a posuzování, má sociální citění (St 2, škála Cs); kritický, stojí si za svými názory, skeptický, kriticky-posuzovací postoj, důraz na hodnocení (St 6, F 1); zodpovědný, svědomitý, ovládaný pocitem povinnosti, zájem o morální standardy, silné superego (St 6, F 5); upřímný, kritický k druhým (St 6, F 10); drží se svých hodnot, má tendenci chovat se v souladu se svými hodnotami, nemění postoje v reakci na sociální tlaky a rafinované návrhy (St 11, u internalistů); preferuje myšlenkové aktivity (St 14); zájem o vnitřní zážitky (faktor vyhledávání zážitků sensation seeking, St 15); orientace na spolupráci (St 20).

Negativní: Nízká interiorizace hodnot, nestará se o vlastní hodnoty (St 1, extroverti); manipuluje a používá lidi, odmítá protestantskou etiku s jejím důrazem na povinnost a konformitu, odmítá sociální pravidla a zákazy, tendence ke kriminalitě (St 2, škála CPI Sp); nízké sociální citění (St 2, škála Cm); malý zájem o hodnoty manifestované v tolerantních, neposuzujících sociálních názorech a postojích (St 2, škála To); nestará se příliš o postoje, mění je z důvodů spolupráce (St 6, F 1); nestará se o závazky vůči lidem, nezodpovědný, lehkovážný, zanedbává povinnosti, sociopatické nebo dokonce delikventní tendence (St 6, F 5); nezávislý v myšlení a akci, nepotřebuje podporu druhých (St 6, F 19); připravený změnit postoje v reakci na přesvědčování, reaguje nekriticky na argumenty a posilující komentáře, jednoduše podporuje kladné, ale nepravděpodobné položky (St 8, motiv ocenění); připravený změnit svoje hodnocení a úsudky v odpověď na přesvědčování, nestará se, jestli je mezera mezi hodnotami a chováním (St 11, vnější kontrola); orientace na úkol (St 20).

Dim 21a+b: Úsudky a hodnocení

Pozitivní: Interiorizace hodnot, vysoká síla superega (St 1, introverti); kritický, stojí si za svými myšlenkami, skeptický, kriticko-hodnotící postoj, důraz na hodnocení (St 6, F 1); stabilní v postojích, přijímá hodnocení skupiny, plní závazky, zábrany při vyhýbání se střetům a problémovým situacím (St 6, F 2); zodpovědný, svědomitý, ovládaný smyslem pro povinnost, dodržuje morální standardy (St 6, F 5); vysoké standardy konformity vůči pravidlům, silný smysl pro povinnost, morálku (St 6, F 11); kritický k sobě a druhým, vysoká morálka, extrémní stanoviska (St 6, F 17); posuzovací přístup, neosobní analýza (St 7, myšlení); preference myšlenkových aktivit (St 14); orientace na spolupráci (St 20).

Negativní: Nízká interiorizace hodnot, nepřihlíží k vlastním hodnotám (St 1, extroverti); nezájem o hodnocení (St 6, F 1); proměnlivý v postojích, vyhýbá se zodpovědnosti, necitlivý k sociálnímu ocenění, jde do problémových situací (St 6, F 2); nestará se o závazky, nezodpovědný (St 6, F 5); nevázaný, impulzivní, neobává se úsudku ostatních (St 6, F 6); oportunistický, zatvrzelý, žádný smysl pro povinnost, nestará se o ocenění (St 6, F 11); sociopatické tendence (St 6, F 2, 4, 5, 6, 11); skór vysoko v maskulinitě, možná proto, že stereotyp maskulinity je tvrdý, bezohledný (St 17); skór vysoko ve faktoru vyhledávání napětí a dobrodružství sensation seeking, možná v důsledku nedostatku sociálních omezení (St 15); orientace na úkol spíše než na spolupráci (St 20).

Dim 22a: Kognitivní kvality a akce (vzhledem k referentu nebo vyvolané referentem)

Pozitivní: Stabilní v postojích a zájmech (St 6, F 2); nekonvenční v přístupu a myšlení (St 6, F 3); kognitivní bdělost (St 6, F 4); imaginativní ve vnitřním životě a konverzaci, umělecky náchylný, tendence k dennímu snění, chová se na základě intuice (St 6, F 7); bohatý a intenzivní vnitřní a imaginativní vnitřní život, pohlcený myšlenkami, zajímající se o umění, teorie a základní víry, „okouzlený vnitřní tvorbou, při frustraci zvyšuje denní snění“ (St 6, F 9); tendence k zadumanosti a fantaziím (St 6, F 11); popudlivý, ustaraný (St 6, F 12, 15); zamyšlenost o vnitřních problémech (St 6, F 15, 17); uvádí mnoho denního snění (St 6, F 17); ustaraný, introvertovaný (St 6, F 20); důraz na vnitřní život (St 6, F 21); zájem o vnitřní vstupy, odvrácení od smyslů a spoléhání spíše na intuici „o významech a možnostech mimo dosah smyslů“, denní snění, přemýšlení o problémech (St 7, intuice); odvrácení od vnějšího světa, sklíčený, znepokojený (St 8, nízký motiv ocenění); zájem o vnitřní problémy, sklíčenost (St 8, analita); zájem o systémy přesvědčení (St 13, dogmatismus); zájem o vnitřní zkušenosti (St 15, faktor vyhledávání zážitků sensation seeking); osoby připouštějí zájem o kognitivní kvality (St 15); nízká u osob vysoko v maskulinitě, pravděpodobně v důsledku stereotypního image maskulinity jako na akci orientované, bez znepokojování (St 17).

Negativní: Popření, žádný zájem o kognitivní kvality a reakce své a druhých (St 2, škála CPI Fe); nestará se o intelektuální kvality, impulzivní a sebestředný (St 2, škála Sc); mdlý, mělký přístup (St 2, škála Cm); proměnlivý v postojích a zájmech (St 6, F 2); konvenční, rigidní (St 6, F 5); bez fantazie, uměleckých reakcí, cynický, tvrdý, stručný (St 6, F 7); prozaický, praktický, bez fantazie, vyhýbání se čemukoli nepřijatelnému (St 6, F 9); nízký zájem o myšlenkový a vnitřní život, bez denního snění (St 6, F 18); spoléhání hlavně na smyslové informace (St 7, sensing); u osob vysoko v maskulinitě, možná jako odraz stereotypu na akci orientovaného nehloubajícího muže (St 17).

Dim 22b: Kognitivní kvality a akce (referentu)

Pozitivní: Ve vztahu k široké škále inteligenčních testů a testů kognitivních schopností, vysoce nadaný, vysoká kreativita (většinou), zájem o vlastní kognitivní fungování, důraz na efektivitu, se kterou se používají intelektuální vlohy, oddanost intelektuálním a kulturním činnostem (St 2, škála CPI Ie); stabilní v postojích a

zájmech (St 6, F 2); kognitivní bdělost (St 6, F 4); jedná na základě intuice, denních snů, bohatý vnitřní život, imaginativní ve vnitřním životě a konverzaci, sklony k umění (St 6, F 7); zadumaný, podezřívavý (St 6, F 8); zadumání nad vnitřními problémy, ustaraný (St 6, F 12, 15); důraz na vnitřní život (St 6, F 21); zájem o vnitřní vstupy, spoléhání na intuici, denní snění, přemýšlení o problémech (St 7, intuice); preference myšlenkových aktivit (St 14); u osob posuzovaných ostatními jako vysoce intelektově nadané (St 21); u osob jmenovaných mnoha lidmi jako vhodných pro vojenské velení (St 21); u osob vysoko ve femininitě, pravděpodobně z důvodu stereotypní představy o ženě jako váhající, zamýšlené (St 17).

Negativní: Popření, žádný zájem o kognitivní vlastnosti a reakce vlastní a druhých (St 2, škála CPI Fe); proměnlivý v postojích a zájmech (St 6, F 2); žádný vnitřní život, žádná fantazie (St 6, F 7); soustředění na fakta, odvrácení od vnitřních vstupů, fantazie, myšlení (St 7); u osob vysoko ve faktoru vyhledávání napětí a dobrodružství sensation seeking, který nemá vztah ke kognitivním mírám a zvláště ke kognitivním výkonům (St 15).

Dim 22a+b: Kognitivní kvality a akce

Pozitivní: Stabilní v postojích a zájmech (St 6, F 2); kognitivní bdělost (St 6, F 4); bohatý vnitřní imaginativní život, denní snění, pohlcený myšlenkami a myšlením (St 6, F 7); denní snění, vnitřní život, umělecké zájmy (St 6, F 9); fantazie, zadumanost, obavy, introvertovaný (St 6, F 11, 17, 20, 21); zájem o vnitřní vstupy, myšlení, denní snění, spoléhání na intuici (St 7, intuice); preference myšlenkových aktivit (St 14); osoby připouštějí zaujatost kognitivními vlastnostmi (St 15); osoby nízko v maskulinitě, možná jako odraz stereotypu muže jako na akci orientovaného a nehloubajícího (St 17).

Negativní: Proměnlivý v postojích a zájmech (St 6, F 2); bez fantazie, bez uměleckých zájmů, cynický, tvrdý, věcný (St 6, F 7); prozaický, praktický, bez fantazie, nic nepřijatelného (St 6, F 9); nízký zájem o myšlení a vnitřní život, žádné denní snění (St 6, F 18); spoléhání na fakta, odvrácení od intuice a myšlení (St 7); malý zájem o vnitřní svět (St 8, síla ega); u osob vysoko ve faktoru vyhledávání napětí a dobrodružství sensation seeking, který je bez vztahu ke kognitivním mírám, zvláště kognitivním výkonům (St 15); u osob vysoko v maskulinitě, možná jako stereotypu mužů jako orientovaných na akci, odvrácených od fantazie (St 17).

TR 1a: Atributivní: Kvalita vůči substanti (Substantivní)

Pozitivní: Realismus (St 1); lpění na přijaté realitě (St 2, škály CPI Re, Ai, To, Wb); realismus (St 6, F 12); důraz na objektivní neosobní přístup (St 7, myšlení); důraz na interpersonálně sdílenou realitu u osob skórujících vysoko v Mach (St 3) a síle ega (St 8); preference kognitivních aktivit (St 14).

TR 1b: Atributivní: Akce vůči původci děje (Akční)

Pozitivní: Drží se skutečností situace (St 6, F 2); důkladný, všímá si klíčů v situacích (St 6, F 6); realismus (St 6, F 12); vysoko v přijímání konvenčních pravidel

(St 6, F 25); pozornost k vnějším klíčům (St 15, vysoko ve faktoru vyhledávání napětí a dobrodružství sensation seeking); zvláště pozorný k vnějším klíčům (St 13, autoritářství).

Negativní: Snižování důležitosti interpersonální reality (St 13).

TR 1a+b: Atributivní

Pozitivní: Realismus (St 1, 7); drží se skutečností situace (St 6, F 2); pečlivý, všímá si klíčů v situacích (St 6, F 6); realistický (St 6, F 12); realistický, praktický, zájem o realitu, všímavý k faktům (St 7, sensing); důraz na interpersonálně sdílenou skutečnost u osob vysoko v síle ega (St 8); zájem o konvenční skutečnost (St 8, motiv ocenění); preference kognitivních aktivit (St 14); u osob, které mají mnoho sociometrických voleb jako vhodné pro vojenské velení (St 21).

Negativní: Nepřijetí principu reality, pohlcení privátním vnitřním světem (St 6, F 17); zájem více o vnitřní než o vnější svět (St 8, motiv ocenění, síla ega; St 1, introverze); zaujetí vlastním tělem (St 10, hypochondrie); zájem o vnitřní intuice spíše než o pozorovaná fakta (St 7).

TR 2a: Komparativní: Podobnost, identita

Pozitivní: Důraz na podobnosti statutu (St 2, škála CPI Cs), osobnostních charakteristik (St 2, škála Gi); vágní a nerozvážená mysl, nezkušený v analýze (možná v důsledku důrazu na podobnosti) (St 6, F 10); nedostatek nuancí rozdílů mezi podněty, kategorizace typu všechno nebo nic bez minimální gradace podnětů, neurčitost, nebo konflikt (St 13, autoritářství); netolerance k neurčitosti, možná podřízená důrazu na podobnosti (St 18, 19); preference známé, a standardní rutiny (St 7, sensing); zájem o srovnání (?) (St 7, myšlení, judging); tendence nepodléhat tlakům konformity (St 2, škály CPI Ai, Cs a částečně Gi); stojí si za svými myšlenkami (St 6, F 1); nezávislý (St 6, F 13); odolný k pokusům o přesvědčování a tlakům ke konformitě (St 11, vnitřní kontrola); nízké skóry analýzy (St 8) a čistotě a pořádku (St 9), možná odrážející tendenci přehlížet malé rozdíly na útraty podobností; orientace na spolupráci, možná odrážející interpersonální podobnost (St 20).

TR 2b: Komparativní: Rozdíl, kontrast

Pozitivní: Tendence nepodléhat tlakům konformity (St 2, škály CPI Sp, Sa, Ai), odpor nebo mrzoutství (St 2, škály Sp, Sa, Gi, Ai, Cs); nepřizpůsobuje se (St 6, F 4); soutěživý (St 6, F 10); tendence nesouhlasit s návrhy autorit, není sugestibilní vůči nepřímým informacím (St 6, F 11); nonkonformista, tendence nesouhlasit s autoritou (St 6, F 12); jde svou cestou nezávisle, bez konformity nebo vyhledávání podpory (St 6, F 13); nízký motiv ocenění (St 8); nízká konformita, nízká citlivost k přesvědčování a tlakům ke změně postoje (St 11, vnitřní kontrola); analytické myšlení, zájem o srovnávání a zvažování různých alternativ (St 7, myšlení); dobrý v úkolech vyžadujících diskriminaci (St 8, síla ega); tolerance k nejasnostem, které mohou vyplývat ze srovnání (St 18, 19).

Negativní: Konformita, reakce souhlasu, sugestibilita (St 6, F 4, 11, 12); vyhovění, zájem o sociální žádoucnost, obtíž s úkoly diskriminace (St 8, nízký motiv ocenění); sugestibilita, konformita (St 11, vnější kontrola).

TR 2c: Komparativní: Komplementární

Pozitivní: Tendence nepodléhat tlakům ke konformitě (St 2, škály CPI Do, Cs, Sy, Sa, Ai); sociální klid, nadvláda, asertivita, sociální aktivita a participace, vedení (St 2, všechny škály syceny faktory extroverze, interpersonální efektivity, osobní orientace); stabilní, přizpůsobivý, sebekontrola (St 6, F 2, 5, 18, kvality, které mohou usnadňovat sociální interakce), nezávislost (nekonformita) (St 6, F 13); vedení (St 6, F 22); sociální participace, přizpůsobení (St 1, u extroverze); přizpůsobení, participace (St 8, motiv ocenění, síla ega); nezajímá se o sebe (nízko v hypochondrii, St 10); závislý na vnější stimulaci (St 15, faktor citlivosti vůči nudě sensation seeking); orientace na spolupráci, která odráží sociální participaci (St 20); analytické myšlení, zájem o srovnávání a vážení různých alternativ (St 7, myšlení, judging); vysoká tolerance neurčitosti (St 18, 19); preference kognitivních aktivit (St 14).

TR 2d: Komparativní: Reláční

Pozitivní: Tendence nepodléhat tlakům ke konformitě (St 2, škály Do, Cs, Sy, Sa); sociální klid, převaha, asertivita, sociální aktivita a participace, vedení (St 2, všechny škály syceny faktorem extroverze, interpersonální efektivity, osobní orientace); zájem o morální a sociální standardy (St 2, škály Wb, Re, To, Cm, Ac), které vyžadovat relační srovnání; analytické myšlení, zájem o srovnávání a vážení různých alternativ (St 7, myšlení, judging); analytické myšlení (St 13, dogmatismus).

TR 2a+b+c+d: Komparativní

Pozitivní: Nízká konformita, nízká sugestibilita, nízká citlivost k přesvědčování (St 11, vnitřní kontrola); nezávislost v myšlení a jednání (St 6, F 13); realismus, praktičnost (St 6, F 6, 9); analytické myšlení, zájem o srovnávání a zvažování různých alternativ (St 7, myšlení, judging); preference kognitivních a motorických aktivit (St 14).

TR 3a: Dokládající příkladem-ilustrativní: Ilustrující příklad

Pozitivní: Důraz na konkrétní případ tady a teď, posuzování všeho osobní hodnotou, „koncentrace na hledisko druhých lidí někdy vede ke ztrátě pohledu z jejich vlastního hlediska“ (St 7, cítění a extroverze); důraz na subjektivně-osobní přístup k realitě (St 6, F 17, 20); subjektivní přístup k realitě směřující ke konkrétnímu případu bez syntetizujících informací (St 11, externalisté); proměnlivý, snadno rozrušený, možná proto, že je zaměřen na konkrétní případy (St 6, F 2); nepreferuje kognitivní nebo myšlenkové aktivity (St 14); přizpůsobující se, konvenční (St 6, F 3; St 2, škály CPI Cm, Ac); izolování konkrétního případu od širších kontextů a implikací, a tedy jistá míra tolerance k lidským slabostem (St 2, Sa); stýká se s lidmi považovanými za nemorální (St 2, Sy); pozorný k realitě, i když je odporná (St

2, Do); netolerance k neurčitosti (St 18, 19), pravděpodobně v důsledku zájmu o konkrétní případ.

TR 3b: Dokládající příkladem-ilustrativní: Ilustrující situace

Pozitivní: Sociální klid, převaha, asertivita, sociální smělost (St 2, škály Do, Cs, Sy, Sa, všechny škály syceny faktorem interpersonální efektivity, extroverze, což odráží dobré ovládní sociálních situací); přijímání konvenčních pravidel v normálním jednání (St 2, škály Gi, Cm, Ac; St 6, F 9, 12, 21); osobní přístup, těší se z přítomné chvíle, bez zdržování se širšími implikacemi (St 7, vysoko v cítění, nízko v myšlení); žádná preference kognitivních aktivit (St 14); vysoko ve faktoru vyhledávání zážitků sensation seeking, otevřenost realitě (St 15); orientace na spolupráci (St 20).

Negativní: Nezájem o každodenní záležitosti, nestarající se o konkrétní lidi a fyzické skutečnosti (St 6, F 9).

TR 3c: Dokládající příkladem-ilustrativní: Ilustrující scéna

Pozitivní: Měnitelný, vyrušitelný (St 6, F 2); poddajný změnám (St 6, F 8); přelétavý (St 6, F 7); miluje drama, je teatrální, umělecká tendence (St 6, F 7); vágní nesoudná mysl (St 6, F 10); jistý stupeň kreativity (St 6, F 14); subjektivní přístup (St 6, F 2; St 13; St 11, externí kontrola); nemá tendenci syntetizovat informace (St 11, externí kontrola); mění reakci podle externích klíčů (St 13, autoritářství); konvenční, prozaický (?) (St 6, F 6, 9).

Negativní: Nezájem o každodenní záležitosti, nestarající se o konkrétní lidi a fyzické skutečnosti (St 6, F 9); nezájem o detaily (St 6, F 6); cynický, tvrdohlavý (St 6, F 10).

TR 3a+b+c: Dokládající příkladem-ilustrativní

Pozitivní: Proměnlivý, snadno rozrušený (St 6, F 2); přelétavý (St 6, F 4), možná protože se zajímá o konkrétní situace; osobně-subjektivní přístup (St 6, F 17, 21; nízký motiv ocenění, nízká síla ega, St 8); narcistický zájem o sebe, odvrácení od reality (St 10, hypochondrie); žádná preference kognitivních aktivit (St 14).

Negativní: Světácký, zkušený, tvrdohlavý, chytrý (St 6, F 10); orientace na realitu (vysoká síla ega, vysoký motiv ocenění, St 8); u osob, které mají mnoho voleb jako vhodné pro vojenské vedení (St 21).

TR 4a: Metaforický-symbolický: Interpretace

Pozitivní: Subjektivní, osobní přístup, nesvázaný pravidly (St 6, F 5, 10); zdá se být prostomyslný, protože není chytrý nebo světácký (St 6, F 10); preference kognitivních a myšlenkových aktivit (St 14); zaměření na myšlení, zvažování všech možností, zájem o implikace (St 7, myšlení); otevřenost neobvyklým zážitkům (St 15, faktor vyhledávání zážitků sensation seeking); nezájem o uznání druhých (St 8); důraz na pojmovou čistotu (St 18, 19).

TR 4b: Metaforický-symbolický: Metafora (konvenční)

Pozitivní: Tendence zacházet se symboly síly a prestiže stejně jako s dalšími zprostředkovanými spokojenostmi (St 4, n Power); introverze (St 1); stažení z interpersonálních vztahů, emoční opatrnost, introspekce, vnitřní napětí, důraz na vnitřní život, imaginace (St 6, F 4, 6, 15, 17, 21); experimentace v myšlenkách, tendence k novým, nekonvenčním myšlenkám (St 6, F 12); důraz na výkon v mezích konvenčních pravidel (St 2, škál CPI Cs, Gi, Ac); tendence k tvořivosti, možná při spárování s preferencemi Dim 1 a Dim 5 (St 6, F 4); nebo TR 1a a/nebo 1b (St 6, F 12); soustředění na vnitřní vstupy, intuice spíše než vnímání, tinged spíše osobně citově zabarvený odhad než racionální myšlení (St 7, intuice, cítění); soustředění na vnitřní realitu (St 8, nízká síla ega); zájem o umění (St 7, intuice); dobré využití informací, kognitivní syntéza (vnitřní kontrola, St 11).

TR 4c: Metaforický-symbolický: Metafora

Pozitivní: Nezávislost, nekonvenčnost (St 6, F 3, 19); intenzivní vnitřní život, pohlcený sám sebou, tendence ke stažení z interpersonálně sdílené reality (St 6, F 7, 9, 21); intenzivní imaginace, umělecká orientace (St 6, F 7, 9); kreativita (St 6, F 3, 9, 12, 23); imaginativně fascinován vnitřní tvorbou (St 6, F 9); zajímá se o myšlenky, teorie, kognitivní výtvoř (St 6, F 7, 9, 12, 23, 24); experimentování ,volné myšlení (St 6, F 12); důraz na intuici, zájem o vnitřní spíše než o vnější vstupy, umělecké sklony, originalita (St 7, intuice); subjektivní osobní spíše než realistický přístup (St 6, F 3, 7, 9, 12, 21; St 7; St 8; St 11); odvracení od smyslového světa (St 7, nízké vnímání); důraz na vnitřní život (St 8, nízká síla ega); otevřenost neobvyklým zážitkům (St 15, faktor vyhledávání zážitků sensation seeking); preference kognitivních aktivit (St 14); individualizovaná syntéza informací v kognitivním smyslu (St 11, interní kontrola); u osob vysoko v netoleranci k neurčitosti (možná společně s preferencí k TR 2a součást strategie minimalizovat neurčitosti zdůrazňováním podobností (St 18, 19)).

TR 4d: Metaforický-symbolický: Symbol

Pozitivní: Bohatý vnitřní život, subjektivní přístup k realitě, umělecké sklony, zajímaví se o myšlenky, jedná na základě vnímavé intuice (St 6, F 7); sebekontrola, produktivita, kreativita (St 6, F 14); stažený, emočně opatrný (St 6, F 6); poddajný, prostý, spontánní (St 6, F 9, 10); nízká v sensation seeking (St 15); nízká preference kognitivních aktivit (?) (St 14); citlivost k symbolům síly a autoritám, subjektivita (spolu s preferencí k TR 3c a negativní preferencí TR 1a a TR 2a) (St 13, autoritářství).

TR 4a+b+c+d: Metaforický-symbolický

Pozitivní: Bohatý vnitřní svět, emocionálně založený, snadno rozrušený, nestabilní, napjatý, obávající se (St 6, F 2, 10, 21); emoční citlivost, fantazie, imaginace, subjektivita (St 6, F 19); nízká konformita (St 6, F 25); kreativita (St 6, F 4); expresivní, nespoutaný (St 6, F 4); důraz na vnitřní život, odvrácení od

interpersonálně sdílené reality (St 8, nízko v síle ega, nízko v motivu ocenění); vysoko v impulzivité (St 10); otevřenost neobvyklým zážitkům (St 15); důraz na vnitřní osobní problémy (St 8, analita); u osob posuzovaných nízko v duševním zdraví (St 21); preference myšlenkových i motorických aktivit (?) (St 14).

Negativní: Světácký, bystrý, tvrdohlavý (St 6, F 10); realismus (St 8, síla ega).

FR 1: Pozitivní (Aserce)

Pozitivní: Dobré přizpůsobení se realitě sociální konformitou (St 2, 7 z 10 škál sycených hlavním opakujícím se faktorem konformity, přizpůsobení a adaptace na skutečnost: Wb, Re, So, To, Gi, Ac, Ai); interpersonální efektivita a asertivní sebedůvěra (St 2, 3 z 5 škál sycených faktorem extrovertované sociální důvěry: Cs, Sp, Sa); konformita ke konvenčním normám nebo spokojený normativismus (St 2, všechny škály sycené tímto faktorem: So, Cm); adaptace ke konvenční realitě (St 7, extroverze).

FR 2: Negativní (popření)

Pozitivní: Tendence k nekonformitě (St 2, preference 5 ze 6 škál korelovaných s nekonformním postojem, tj. Do, Sy, Sp, Sa, Sc a nízká preference 2 ze 7 prokonformních škál, tj. Wb, Re); sebejistota, převaha, asertivita v mezilidských vztazích (St 2, škály Do, Sy, Sa, což jsou 3 z 5 sycených faktorem CPI „asertivní sebedůvěra“ nebo „dominantní přizpůsobení kontrolou vnější reality“); nízký zájem o konvenční normy (St 2, škály Wb, Re); přemýšlení o problémech, zájem o argumenty pro a proti (St 7, judging); preference kognitivních a myšlenkových aktivit (St 14); nekonformita (St 15, faktor disinhibice sensation seeking).

FR 3: Směs pozitivního a negativního

Pozitivní: Tendence k nekonformitě (St 2, preference 5 ze 6 škál korelovaných s nekonformním postojem, tj. Do, Sy, Sp, Sa, Sc, a nízká preference dvou prokonformních škál: Wb, Re); převaha, jistota a interpersonální participace (St 2, 3 ze 4 škál sycených odpovídajícím faktorem CPI: Do, Sy, Sa); nízký zájem o fixní normy (St 2, Wb, Re); nízká preference kognitivních aktivit (St 14); vysoká tolerance neurčitosti (smíšená pozitivní a negativní forma vztahu je svou definicí neurčitá) (St 18, 19); nízké autoritářství, tzn. nízká tendence přemýšlet v kategorických černobílých dichotomiích neumožňujících žádnou relativitu stupňů a gradací (St 13).

FR 4: Konjunktivní (oba ... to a to)

Pozitivní: Zájem o všechny implikace všech koncepčně možných alternativ (St 7, judging); nízká netolerance neurčitostí, pravděpodobně proto, že uvažování různých impikací a možností může zahrnovat objevování jejich protikladů (St 18, 19).

FR 5: Disjunktivní (bud'/nebo)

Pozitivní: Tendence k nekonformitě (St 2, preference 5 ze 6 škál korelovaných s nekonformitou: Do, Sy, Sp, Sa, Sc, a nízká preference dvou prokonformních škál: Wb, Re); sebedůvěra, převaha, asertivita v mezilidských vztazích (St 2, 4 z 5 škál sycených odpovídajícím faktorem CPI Do, Sy, Sp, Sa); kognitivní schopnosti umožňující úspěch v akademických kontextech (St 2, škály Ac, Py, např. schopnost vidět různé stránky problému, rozlišovat mezi alternativami); zájem o pro proti různých alternativ a vážení možností (St 7, judging); vysoká tolerance k neurčitosti, které jsou často součástí uvažování o vzájemně se vylučujících možnostech (St 18).

FR 6: Závazný

Pozitivní: Tendence odvolávat se na normy, tvrdící, jak by věci měly nebo neměly být (St 13, autoritářství).

FR 7: Dvojitě negativní (ani/ani)

Pozitivní: Zájem o všechny alternativy a jejich vztahy a implikace (St 7, judging).

FR 8: Kombinovaný pozitivní a negativní (ne to, ale to)

Pozitivní: Zájem o všechny možnosti, pro i proti, implikace a vztahy (St 7, judging); nespoutaný, možná nízké uvažování a nedostatek volby mezi alternativami (vysoko v impulzivité, St 10, a u faktoru disinhibice sensation seeking, St 15).

FR_{poz.}: Pozitivní formy vztahu (FR 1 + FR 3 + FR 4 + FR 5 + FR 6)

Pozitivní: Žádná preference kognitivních aktivit (St 14); vysoko ve faktoru disinhibice sensation seeking (St 15).

FR_{neg.}: Negativní formy vztahu (FR 2 + FR 7)

Pozitivní: Preference kognitivních aktivit (St 14); vysoko ve faktoru disinhibice sensation seeking (St 15).

SR 1: Aktuální referent je identický s prezentovaným referentem

Pozitivní: Konzervativní, respektuje ustavené myšlenky (St 6, F 12); netolerantní vůči nejasnostem, pedantický (St 6, F 8); nepravděpodobné, že by odolal klamnému úsudku skupiny (St 2, škála Ai); pozorný, všímá si faktů, drží se přísně faktů, závisí na smyslech z hlediska informací, co skutečně existuje (St 7, vnímání); vysoko v netoleranci k neurčitosti, což může být důvodem pro neodchýlení se od prezentovaných referentů (St 18, 19); nízký skór autoritářství (St 13) a dogmatismu (St 13), což možná odráží důraz na fakta za cenu obecných koncepcí; nízká preference kognitivních a myšlenkových aktivit (St 14).

SR 2: Aktuální referent je negace (nebo opak) prezentovaného referentu

Pozitivní: Schizoidní tendence, stažení, omezené zájmy, omezenost pravidly (St 6, F 6); tvrdý, bez imaginace (St 6, F 7); dogmatický, podezřívavý, paranoidní sklon (St 6, F 8); vyhýbá se všemu nepatřičnému (St 6, F 9); nedostatek vzhledu (St 6, F 10); opatrný, rigidní, náročný (St 6, F 14); obsedantní a rigidní (St 6, F 8 a 14); vysoko v neuroticismu (St 6, F 20); nízko v sensation seeking, možná v důsledku malého důrazu na prezentované podněty (St 15, nízko na třech faktorech); vysoko v autoritářství, možná v důsledku tendence myslet v dichotomiích (St 13); sklon měnit hodnocení podnětů za podmínek ohrožení a stresu (St 11, externí kontrola).

SR 3: Aktuální referent je část prezentovaného referentu

Pozitivní: Konvenční, přizpůsobivý, submisivní (St 6, F 3); netvořivý (St 6, F 23); proměnlivý, snadno rozrušený (St 6, F 2); silná tendence k popření (St 2, škály Sc, Gi, Cm, Sa); tendence k potlačení (St 10, vysoko v hypochondrii); nízká tendence k pečlivému zkoumání možností a všech implikací (St 7, nízké judging); nízká preference kognitivních aktivit (St 14).

SR 4: Referent je celek nebo část předchozí významové hodnoty

Pozitivní: Přijetí sociální reality (St 2, Cs, Sa); světácký, realistický (St 6, F 10); dobré uchopení reality, efektivní zpracování informací (St 11, vnitřní kontrola); pozorný, všímá si faktů, realistický (St 7, sensing); uvažuje o všech možnostech a implikacích (St 7, judging); otevřený realitě (St 15, faktor citlivosti vůči nudě sensation seeking); realistický přístup (St 14); netolerantní vůči neurčitostem (St 18, 19).

SR 5: Aktuální referent je prezentovaný referent kombinovaný s předchozí významovou hodnotou

Pozitivní: Adaptabilita (St 6, F 1); realistický, konzervativní, respektující ustavené myšlenky (St 6, F 12); zkoumá a váží koncepční možnosti a implikace (St 7, judging); dobré uchopení reality a efektivní zpracování informací (St 11, vnitřní kontrola); preference kognitivních a myšlenkových aktivit (St 14); pochopení sociální reality (St 17, sociální žádoucnost).

SR 6: Referent je kombinací několika předchozích významových hodnot

Pozitivní: Nekonvenční v myšlení a hodnotách (St 6, F 3, 19); nezávislý, nekonformní přístup k sociálním postojům a hodnotám (St 2, Sa, Wb, Re); otevřenost realitě (St 1, 15); zkoumá a váží koncepční možnosti a implikace (St 7, judging); dobré uchopení reality a efektivní zpracování informací (St 11, vnitřní kontrola).

SR 7: Aktuální referent je ve vztahu k prezentovanému nebo předchozímu referentu pouze nějakou asociací

Pozitivní: Schizoidní tendence, stažení, omezené zájmy (St 6, F 6); afektovaný, imaginace, bohatý vnitřní život (St 6, F 7); podezřívavý, paranoidní sklony, projekce (St 6, F 8); nedostatek vhledu (St 6, F 10); opatrný, rigidní, náročný (St 6, F 14); tendence k subjektivnímu formování reality, nerealistický (St 6, F 7, 9, 21); tendence k potlačení (St 6, hypochondrie); realitě vnucuje vlastní pojetí (St 11, vnitřní kontrola); odvrácení od faktů a sensorických informací, preference „intuitivních skoků“ (St 7, nízké sensing); preference myšlenkových aktivit (St 14); tolerantní vůči neurčitosti, což může být odrazem odvrácením se od prezentovaných referentů (St 18, 19).

SR 8: Aktuální referent je gramatickou obměnou prezentovaného referentu

Pozitivní: Přijímá pravidla reality a zvláště sociální reality (St 2, Gi, Cm); realistický, uvažuje o skupinových hodnotách (St 6, F 2, 4), ale nenechává se omezovat pravidly a regulacemi (St 1, extroverze: nízká míra interiorizace; St 2, nízko na Re, ale vysoko na Fx); odvážný, asertivní, dobrodružný a nezávislý (St 6, F 3, 6, 19); dobré uchopení reality, ale zachování vlastních konceptualizací událostí (St 11, vnitřní kontrola); vysoko v dogmatismu, možná v důsledku analytického myšlení (St 13); nízká preference kognitivních aktivit (St 14).

SR 9: Aktuální referent je prezentovaný referent bráný jako nálepka

Pozitivní: Nerealistický, subjektivní přístup k realitě (St 6, psychoticismus); odvrácení od interpersonální reality, pohlcení vnitřní realitou (St 8, nízká síla ega); nepozorný vůči vnějším klíčům (St 13, nízké autoritářství); nízká efektivita zpracování informací a pozornost ke klíčům reality (St 11, externí kontrola); žádná preference kognitivních aktivit (St 14).

SR 10: Aktuální referent není v žádném jasném vztahu k prezentovanému ani předchozímu referentu

Pozitivní: Schizoidní tendence, stažení, omezené zájmy (St 6, F 6); imaginace, vnitřní život (St 6, F 7); dogmatický, paranoidní sklony, projekce (St 6, F 8); nedostatek vhledu (St 6, F 10), rigidní (St 6, F 14); subjektivní uchopení reality, nerealistický (St 6, psychoticismus, F 7); odvrácení od faktů a smyslových informací, preference vnitřních klíčů a vstupů (St 7, nízké vnímání); nízká efektivita zpracování informací a nízká pozornost vnějším klíčům (St 11, externí kontrola); tolerance k neurčitosti (St 18, 19).

SR_{near}: Relativně malé posuny v referentu (SR 1 + SR 3 + SR 4 + SR 5 + SR 6 + SR 8)

Pozitivní: Zájem o realitu (St 14, preference motorických aktivit); konzervativní, respektující ustavené myšlenky, drží se těsně reality, přijetí, že člověk

se občas obává vlastních myšlenek, protože jsou tak nereálné (St 6, F 12), umírněný, ovládaný pravidly, pohotový vidět nebezpečí (St 6, F 6).

Počet různých významových dimenzí

Pozitivní: Kognitivní bohatost a flexibilita (St 1); pohlcen vnitřním životem a problémy, má fantazii, nekontrolovaný v myšlení a kognitivních aktivitách, schizoidní tendence (St 6, F 6, 11, 18); adaptabilní na změnu okolností (St 17, androgynie); tolerance k neurčitosti (St 18, 19); tendence přemýšlet o skupinách relativně komplexními způsoby (St 20, skóry LPC).

Negativní: Konzervativismus a omezený rozsah kognitivních alternativ (St 1); tendence interpretovat podněty jednorozměrně, hlavně fixovaným a omezeným způsobem (St 13, autoritářství); netolerance k neurčitosti (St 18, 19).

Počet různých typů vztahu

Pozitivní: Schopnost variovat kognitivní formy přístupu; tendence nepodřizovat se (St 2, 5 ze 6 škál proti konformitě: Do, Cs, Sy, Sa, Ie); převaha a asertivita v mezilidských vztazích (St 2, všechny škály syčené odpovídajícím faktorem CPI: Do, Cs, Sy, Sa); intelektuální kompetence, kognitivní výkony (St 2, Ie, Ac); kreativita (St 2, škály korelující s tvořivostí: Ie, Sa, Sy, Do); experimentující, volné myšlení, analytický (St 6, F 12); nezávislý v myšlení (St 6, F 19); kontrolovaný intelektem (St 6, F 18); ovládající se, náročný (St 6, F 14); má akademické výkony (St 6, F 24); preference kognitivních a myšlenkových aktivit (St 14); tendence přemýšlet složitě o skupinách (St 20); tendence k realismu, žádný subjektivistický přístup k realitě (St 6, nízký neuroticismus, nízký psychoticismus).

Počet různých posunů v referentu

Pozitivní: Variabilita reakcí, vysoké střídání (St 1); nedrží se nutně tématu, drží se intuice (St 6, F 7); přesný, objektivní (St 6, F 1); řádný, důkladný (St 6, F 5); omezovaný pravidly (St 6, F 6), kognitivně efektivní (St 6, F 14); žádná preference kognitivních aktivit (St 14); otevřenost podnětům, realistický (St 14); tolerance k neurčitosti (St 18, 19).

Lexikální modus

Pozitivní: Zájem o myšlení; predikce logických výsledků událostí; neosobní zkoumání implikací, příčin a důsledků; logické, objektivní a konsistentní uvažování o důkazech atd. (St 7, myšlení); realistický, otevřenost k vnějším klíčům (St 14, preference motorických aktivit).

Osobní modus

Pozitivní: Kreativita (St 2); spoléhání na pocity spíše než na myšlení, „bere v potaz cokoli, co je důležité pro něho a druhé lidi (bez toho, aby to bylo nutně logické)“, rozhodování na základě „osobních hodnot“ (St 7, cítění).

Celkový počet významových hodnot

Pozitivní: Spolupráce, smysl pro povinnost a závazek (St 2, škály Do, Cs, Sa, Cm, Ac); flexibilita (?) (St 2, Fx); vyhovování skupinovým normám, vyhovování (St 6, F 6, 14); ovládaný pravidly, ohleduplný (St 6, F 6); přelétavý, vyhledávající pozornost, nejistý, vyhledává pomoc a sympatie, které mohou usnadnit velkou vnímavost v testové situaci (St 6, F 7); poddajný, důvěřivý, shovívavý, prozrazuje informace o sobě, přijímá osobní nedůležitost (St 6, F 8); vážný, zaujatý, perseveruje na úkolu, bdělý vůči okamžitým zájmům a tématům (St 6, F 9); ovládající se, náročný, přesný, dobré pracovní návyky (St 6, F 14); hovorný, zodpovědný (St 7, extroverze); přizpůsobování se požadavkům a pravidlům (St 13, autoritářství); adaptabilita (St 17, androgynie); verbální schopnost, možná odpovídající stereotypu žen (St 17, femininita).

Negativní: Nesmělý, omezený (St 6, F 6); nepodává informace o sobě v testové situaci (St 6, F 8); nestará se o sociální pravidla a konvence (St 6, F 14).

SPECIÁLNÍ KOMBINACE VÝZNAMOVÝCH PROMĚNNÝCH¹

Kombinace Dim 19a, Dim 19b, Dim 19a+b, Dim 20a, Dim 20b, Dim 21a, Dim 21b, Dim 21a+b, Dim 22a, Dim 22b, Dim 22a+b – Kladné preference aspoň tří výše uvedených 11 významových proměnných indikují zájem o vnitřní svět zážitků (St 15, faktor vyhledávání zážitků sensation seeking pro výše uvedené proměnné 2, 7, 9; St 17, femininita pro výše uvedené proměnné 6 – 8, 10). Negativní preference pro 5 nebo více indikují odvrácení od vnitřní reality, vnitřních zážitků (St 15, faktor vyhledávání napětí a dobrodružství sensation seeking pro výše uvedené proměnné 5, 6, 8, 10, 11; St 17, maskulinita pro výše uvedené proměnné 1, 3, 4, 6, 8, 9, 11).

Kombinace pozitivních preferencí *Dim 4a* a negativních *Dim 7* indikuje tendenci účastnit se nebezpečných fyzických aktivit (St 15).

Kombinace pozitivních preferencí *Dim 17b* a negativních *Dim 7* indikuje tendenci účastnit se hazardních her pro finanční zisk (St 15).

Kombinace preferencí mnoha různých významových dimenzí, *Dim 2a, Dim 19a* (a jejích dimenzí), *TR 2a* nebo *TR 2b* indikuje tendenci ke konkrétnosti v myšlení (St 13, autoritářství).

Kombinace negativních preferencí *Dim 2a* a *Dim 7* a pozitivních preferencí *TR 3c, TR 4d* a *SR 10* indikuje tendenci k projekci (St 13, autoritářství).

Kombinace pozitivních preferencí *Dim 1, Dim 13* a *SR 8* a negativních *Dim 8b* a *SR 1* indikuje tendenci k popření (St 13, dogmatismus).

---

¹ Čím vyšší počet významových proměnných preferovaných v naznačeném směru (vzhledem k významovému profilu osoby), tím vyšší pravděpodobnost, že uvedená tendence bude dostatečně silná, aby se projevila, a za tímto prahem byla charakteristická. Pokud není naznačeno jinak, prahem je obvykle preference aspoň 50% určených významových proměnných.

Kombinace pozitivních preferencí *Dim 3, Dim 4a, Dim 9, Dim 11, Dim 13 a Dim 14* indikuje zájem o vnější realitu z hlediska praktické akce (St 14, Preference motorické aktivity).

Kombinace preferencí *Dim 8b, Dim 11, Dim 12, Dim 13, Dim 14, Dim 15 a Dim 16* indikuje otevřenost k vnější skutečnosti z hlediska informací a zážitků (St 15, vyhledávání zážitků).

Kombinace negativních preferencí *Dim 5, Dim 6, Dim 11, Dim 19b, Dim 20b a TR 4a* indikuje netoleranci k neurčitosti (St 18, 19).

Kombinace pozitivních preferencí *Dim 20b* a negativních *Dim 20a* stejně jako *Dim 2a, Dim 2b, Dim 17a, Dim 14 a Dim 16* jsou charakteristické pro osoby posuzované jako s nízkým duševním zdravím.

Kombinace různých TR z lexikálního modu a různých TR osobního modu – čím více TR osobního modu se preferuje, tím vyšší tendence k subjektivistickému přístupu k realitě, ve shodě s osobním hodnocením a subjektivními významy (St 6, zvláště F 4, 7, 9, 12, 21). Preference zvláště TR 4a, TR 4c a TR 4d mohou být manifestovány zájmem o neobvyklé zážitky (St 15, faktor vyhledávání zážitků sensation seeking). Preference TR lexikálního modu a zvláště TR 1a, TR 1b a TR 1a+b naznačují realistický, neosobní, objektivistický přístup ke skutečnosti, zdůrazňující interpersonální skutečnost. Pozitivní preference jednoho nebo více typů vztahu lexikálního modu spojené s negativními preferencemi jednoho nebo více typů vztahu osobního modu indikují omezený, zvláště zesílený realismus (St 21, sociabilita, pozitivní preference TR 1a+b, negativní TR 3a+b+c). Pozitivní preference jednoho nebo více typů vztahu osobního modu spojené s negativními preferencemi jednoho nebo více typů vztahu lexikálního modu indikuje prosazování subjektivistického pohledu za cenu objektivnějšího přístupu k mezilidské skutečnosti (St 13, autoritářství, pozitivní preference TR 3c a TR 4d, negativní TR 2a a TR 1b).

Čím více komparativního typu TR (*TR 2a, TR 2b, TR 2c, TR 2d*), tím silnější tendence nepodléhat tlakům ke konformitě (St 2).

Kombinace pozitivních preferencí *TR 4b a/nebo TR 4c a Dim 1, Dim 5* naznačuje tendenci ke kreativě ve vědách (St 6).

Kombinace pozitivních preferencí *FR 2, FR 3 a FR 5* naznačuje obecnou dispozici manipulovat vlastní prostředí, změnit ho nějakou skutečnou aktivní nebo kognitivní transformací (St 2); negativní preference výše uvedených proměnných indikuje tendenci nechávat věci tak, jak jsou, a adaptování sebe k nim (St 2).

Kombinace negativních preferencí *FR_{pos}* a pozitivních preferencí *FR_{neg}* pravděpodobně naznačuje tendenci k nekonvenčnímu přístupu (St 15).

Kombinace negativních preferencí *SR 2, SR 7, SR 9* a *SR 10* a pozitivních *SR 4, SR 8* naznačuje držení se vstupů ze skutečnosti bez zbytečného odchylování od prezentované situace (St 11).